

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Poslijediplomski specijalistički studij iz Prava društava i trgovačkog prava

Patrik Kovačić

PRESTANAK DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
ODLUKOM ČLANOVA

završni specijalistički rad iz kolegija Trgovačko pravo i pravo društava

Mentor: prof. dr. sc. Siniša Petrović

Zagreb, studeni 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU

Ja, Patrik Kovačić, izjavljujem da je ovaj završni specijalistički rad izvorni rezultat mojeg rada kao i da se u njegovoj izradi nisam koristio drugim pravnim izvorima i literaturom osim onih navedenih u radu.

SADRŽAJ

Sadržaj.....	2
1. Uvod.....	3
2. Društvo s ograničenom odgovornošću.....	4
3. Razlozi za prestanak društva s ograničenom odgovornošću.....	8
4. Odluka glavne skupštine o prestanku društva s ograničenom odgovornošću.....	14
5. Likvidacija društva s ograničenom odgovornošću.....	18
6. Pravno uređenje u Saveznoj Republici Njemačkoj.....	24
7. Pravno uređenje u Republici Austriji.....	27
8. Nepoštene likvidacije društava.....	29
9. Prestanak društva s ograničenom odgovornošću po skraćenom postupku.....	31
10. Zaključak.....	38
11. Popis literature.....	41

1. UVOD

Trgovačka društva su najpogodniji način kako određenom poduzetničkom pothvatu osigurati povoljan pravni okvir za djelovanje. U okviru društva s ograničenom odgovornošću institut ograničene odgovornosti je glavni privlačan faktor zašto uopće različiti poduzetnici imaju želju ostvarivati svoje ideje te investirati kapital upravo kroz društva kapitala, nasuprot društvima osoba ili kroz neki drugi pravni oblik (npr. obrt). Neki autori kao primarni cilj osnivanja trgovačkog društva navode akumulaciju ekonomske snage i koncentracije kapitala koji nije dostupan pojedincu.¹

Dulji niz godina se u domaćoj pravnoj javnosti ističe da je, za gospodarski rast i jačanje poduzetničke klime ključno pojednostavniti i ubrzati proceduru osnivanja trgovačkih društava (dakle pokretanja poslovanja) te je na tom polju došlo do značajnog napretka, obzirom da se danas društvo s ograničenom odgovornošću može registrirati gotovo za jedan dan. Zakonodavac je omogućio različite servis radi pojednostavljenja administrativnih procesa, slijedom čega se može zaključiti da je u tom dijelu postignuto znatno pojednostavljenje, odnosno nema mjesta kritici da je pravni okvir za pokretanje poslovanja kompliciran, odnosno dugotrajan, barem u dijelu koji se odnosi na statusna pitanja kod osnivanja društva. Uz navedeno, zakonodavac je zakonodavnim rješenjima u novije vrijeme omogućio i sasvim nove oblike trgovačkih društava, kao što je jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, a kod kojeg je temeljni kapital simboličan. Iako je i za društvo s ograničenom odgovornošću najniži temeljni kapital razmjerno nizak, očito je intencija zakonodavca omogućiti osnivanje trgovačkih društava i onim zainteresiranim pojedincima koji ne raspolagali niti s 2.500,00 EUR (odnosno četvrtinu tog iznosa) temeljnog kapitala. Navedeni oblik trgovačkog društva u suštini odgovara njemačkom „*Mini GmbH*“, tzv. *Unternehmergesellschaft* ili *UG – haftungsbeschränkt*, uvedenog 2008. godine.² Navedeni trend je vidljiv i u austrijskom zakonodavstvu gdje je, reformom iz 2003. godine, najmanji iznos temeljnog kapitala potreban za osnivanje društva s ograničenom odgovornošću smanjen s 35.000,00 EUR na 10.000,00 EUR.³

¹ Duračinská, J., The Purpose of Forming a Corporation and a Cooperative, Patakyová, M. a kol. *Company Law and Law on Cooperatives – General introduction to the topic and definition of basic terms* 1. vyd. – Bratislava, Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2019., str. 66.

² Gongeta, S., Promjene regulatornog okvira njemačkog društva s ograničenom... *Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij.* (1991) v. 35, br. 2, 819-849 (2014.), str. 1.

³ Szikora, Veronika. "Company Law Reform in Europe." *Debreceni Jogi Muhely / Legal Workshop of Debrecen*, vol. 2014, no. 1-2, June 2014, pp. [156]-[163]. *HeinOnline*., str. 4.

Navedeno ukazuje na trendove u domaćoj pravnoj kulturi koje idu u smjeru maksimalnog pojednostavljenja osnivanja trgovačkog društva, ali fokus ovog rada će biti upravo na suprotnom kraju „vremenske crte“ života trgovačkog društva – prestanku istog.

Naime, svako trgovačko društvo, pa tako i društvo s ograničenom odgovornošću (uz određene iznimke koje su ipak rijetke) osniva se radi trajnog obavljanja djelatnosti, odnosno poduzetnička logika ukazuje da osnivači najčešće imaju na umu trajno i profitabilno obavljanje djelatnosti. Iskustvo pokazuje da tome često nije tako te da većina trgovačkih društava ipak ima svoj kraj postojanja, a do kojeg može doći iz različitih razloga. Većinu razloga za prestanak trgovačkih društava uređuje zakonodavac kao one razloge do kojih dolazi po sili zakona, odnosno neovisno od volje članova društva ili drugih osoba. Tako je najčešći razlog za prestanak društva upravo postojanje stečajnih ili predstečajnih razloga, a što neminovno dovodi do pokretanja stečajnog postupka koji se, nakon otvaranja istog, vodi neovisno o volji članova društva i prijašnje uprave.

Tema ovog rada je prestanak društva s ograničenom odgovornošću odlukom članova društva, a koje pitanje je rudimentarno uređeno Zakonom o trgovačkim društvima. Navedena tema je zanimljiva jer predstavlja gotovo jedini slučaj kada članovi društva svojom odlukom mogu dovesti do prestanka društva, uz određene situacije kod statusnih promjena, a do kojih također dolazi odlukom članova društva.

U radu će biti obrađene teme zakonskog uređenja i pretpostavki za prestanak društva s ograničenom odgovornošću temeljem odluke članova, potrebne radnje koje se provode nakon istog i to likvidacija, postupak u sudskom registru, kao i relevantna sudska praksa o pitanjima koja su fokus rada uz poredbeni pravni prikaz s austrijskim i njemačkim sustavom.

Uz navedeno, autor će detaljnije analizirati i povezane institute – likvidaciju, kao i analizu novijeg instituta – brisanja društva po skraćenom postupku, a koji je također razlog za prestanak društva odlukom članova društva.

Konačno, autor će istaknuti svoju kritiku pojedinih postojećih instituta i prijedlog mogućih rješenja aktualnih pitanja.

2. Društvo s ograničenom odgovornošću

Društvo s ograničenom odgovornošću je trgovačko društvo u koje jedna ili više pravnih ili fizičkih osoba uplaćuju poslovne udjele u unaprijed dogovorenom temeljnom kapitalu.

Poslovni udjeli ne moraju biti jednaki, sukladno čl. 385. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima (dalje: ZTD).⁴ Zanimljivo je da se o pojmu društva s ograničenom odgovornošću oglasio i Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, unatoč tome što postoji zakonsko određenje pojma društva s ograničenom odgovornošću. Postojali su prijedori odgovara li društvo ograničeno ili cijelom svojom imovinom, a što bi sugerirao naziv društva s ograničenom odgovornošću.⁵ Očekivano, Visoki trgovački sud RH je zauzeo stav da društvo odgovara svojom cjelokupnom imovinom, a iznimno i članovi društva mogu odgovarati svojom imovinom za obveze društva.

ZTD-om je prvenstveno i najopširnije uređeno dioničko društvo kao društvo kapitala koje je najviše normirano, iako u praksi najslabije zastupljeno, ali je logika zakonodavca očito išla za time da je lakše zaključivati od opširnijeg prema užem, slijedom čega ZTD kod normiranja odredbi o društvima s ograničenom odgovornošću prvenstveno upućuje na odredbe o dioničkim društvima s isticanjem razlika koje su specifične za društvo s ograničenom odgovornošću.

Kao temeljna obilježja društava s ograničenom odgovornošću, a po kojima se ista razlikuju od dioničkih društava jesu:

- temeljni kapital nije podijeljen na dionice i ne čine ga odvojeni dijelovi koji se mogu izraziti vrijednosnim papirima,

- društveni ugovor je temeljni ustrojbeni akt društva, a ne statut kao u dioničkom društvu,

- osnivanje društva s ograničenom odgovornošću je manje formalizirano, nadzorni odbor je neobavezan (osim u propisanim slučajevima), a skupština društva manje je formalna, pa članovi društva mogu donositi odluke i izvan skupštine društva.⁶

Bitno obilježje društava kapitala, a kojemu pripada i društvo s ograničenom odgovornošću je temeljni kapital. Temeljni kapital jest u novcu izražena vrijednost onoga što članovi društva moraju unijeti u društvo na ime uplate dijelova tog kapitala koji se odnosi na sve izdane dionice (udjele).⁷ Zakonom o trgovačkim društvima propisan je najmanji iznos temeljnog kapitala za društvo s ograničenom odgovornošću te jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću. Sukladno čl. 389. st. 2. ZTD-a, najniži iznos temeljnog kapitala društva s ograničenom odgovornošću je 2.500,00 EUR, a sukladno čl. 390.a ZTD-a, najniži iznos

⁴ Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023)

⁵ Barbić, Jakša, Pravo društava, Knjiga druga – društva kapitala, svezak II., Organizator, Zagreb, 2013., str. 4.

⁶ Barbić, op. cit., str. 7.

⁷ Barbić, op. cit., Knjiga druga – sv. I., str. 35.

temelnog kapitala u jednostavnom društvu s ograničenom odgovornošću je 1 EUR, pa se može zaključiti da najmanji iznos faktički ne postoji. Nadalje, sukladno čl. 390. ZTD-a, najniži nominalni dio poslovnog udjela iznosi 10 EUR te nominalni iznos poslovnog udjela, ako je veći od 10 EUR, mora biti izražen u cijelom broju koji je višekratnik broja 10. Od temeljnog kapitala valja razlikovati pojam temeljnog udjela, a koji je dio temeljnog kapitala u društvu s ograničenom odgovornošću koji osnivač u trenutku sklapanja društvenog ugovora, odnosno davanja izjave o osnivanju ili osoba koja na osnovi odluke o povećanju temeljnog kapitala izjavom o preuzimanju novoga temeljnoga uloga – preuzima.⁸ Zanimljivo je da razni propisi predviđaju i viši iznos najnižeg temeljnog kapitala koji je potreban za osnivanje društva sa specifičnim djelatnostima, primjerice najniži iznos temeljnog kapitala društva za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima iznosi 125.000,00 EUR⁹, a za osnivanje odvjetničkog društva isti iznosi najmanje 350.000,00 HRK¹⁰, preračunato u eure nakon uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. Sukladno čl. 390. st. 2. ZTD-a, najmanje četvrtina temeljnog kapitala mora se uložiti u novcu prije upisa društva, a uplata se može izvršiti i unosom stvari i prava, ali je tada prije upisa potrebno provesti odgovarajuću procjenu vrijednosti stvari i prava koje se unose, odnosno reviziju osnivanja.

Nadalje, temeljni ustrojbeni akt društva s ograničenom odgovornošću je društveni ugovor, odnosno izjava o osnivanju društva, ako društvo osniva samo jedan član. ZTD ne zahtijeva da društvo s ograničenom odgovornošću ima statut, radi izbjegavanja nepotrebnog dvojstva odredbi.¹¹ Za društveni ugovor vrijede sve načelne odredbe kao i za ostale ugovore obveznog prava, te se za sklapanje istog zahtijeva poseban oblik – javnobilježnički akt ili elektronička isprava, sukladno čl. 387. ZTD-a. Odredbe o elektroničkom osnivanju na daljinu su novijeg datuma te se istima dodatno naglašava tendencija pojednostavljenja osnivanja trgovačkog društva u Republici Hrvatskoj (a što bi načelno trebalo podrazumijevati i pojednostavljenje početka poslovanja, iako jedno s drugim nije nužno povezano). Ako se osnivači društva odluče osnovati društvo na daljinu, tada će se društveni ugovor smatrati potpisanim kada svi potpisnici u odgovarajućoj aplikaciji potvrde da su suglasni s njegovim sadržajem, sukladno čl. 397.c. ZTD-a. Zanimljivo je da, u slučaju da postoje mane volje kod sklapanja društvenog ugovora, dolazi do primjena pravila o društvu s nedostatkom, jer je riječ o nastanku preddruštva, pa se ne mogu primijeniti pravila koja vrijede za ugovore općenito. Upis u sudski

⁸ Pezo, Vladimir, Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007., str. 1601.

⁹ Zakon o otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom (NN 44/16, 126/19, 110/21, 76/22)

¹⁰ Zakon o odvjetništvu (NN 09/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11, 126/21)

¹¹ Barbić, op. cit., sv. II., str. 15.

registar ima, kao posljedicu prestanak pravne osobe koja je već ušla u određene pravne odnose po osnivanju, pa ni posljedice zahvata u ugovor ne mogu biti iste kao kad je riječ o obveznompravnim ugovorima.¹²

Prava članova društva se dijela na imovinska i upravljačka prava pa se kao upravljačka prava navode: pravo sudjelovanja u radu skupštine, pravo glasa, pravo na obaviještenost, pravo na pobijanje odluka skupštine, pravo na podizanje tužbe protiv drugog člana radi ostvarivanja zahtjeva koje prema tom članu ima društvo, pravo na podizanje tužbe zbog neovlaštenog zahvata u područje nadležnosti skupštine društva odnosno zbog prekoračenja ovlasti uprave.¹³ Imovinska prava su: pravo na isplatu dividende, pravo prvenstva pri preuzimanju novih poslovnih udjela u slučaju povećanja temeljnog kapitala, pravo na odgovarajuću otpremninu ako se poslovni udio člana povlači, pravo člana da ga se oslobodi obveze neuplaćenog dijela uloga u društvo ili da mu se uplaćeni ulog vrati ako dolazi do smanjenja temeljnog kapitala društva, pravo na razmjerni dio ostatka stečajne ili likvidacijske mase društva.¹⁴ Članovi društva svojim poslovnim udjelom mogu slobodno raspolagati, ali načelno je moguće da to pravo bude ograničeno društvenim ugovorom ili nekim drugim pravnim poslom.

Obvezni organi društva s ograničenom odgovornošću su uprava i skupština, a nadzorni odbor je načelno fakultativan organ društva koji u određenim slučajevima, kada gospodarska aktivnost preraste propisani obujam, postaje obvezan. Za razliku od dioničkog društva, članovi društva s ograničenom odgovornošću mogu članove uprave opozvati u svako doba i bez posebnog razloga, te im mogu davati i smjernice za rad.¹⁵ Skupština društva s ograničenom odgovornošću odluke može donositi i pisanim putem izvan skupštine, ali je za takav način odlučivanja (samo o načinu održavanja sjednice) potrebna suglasnost svih članova uprave. U praksi se vrlo često radi o društvima koje imaju samo jednog člana društva, koji ujedno čini skupštinu društva pa su odluke skupštine zapravo odluke te osobe. Međutim i u takvim situacijama bit će potreban pisani trag o odlukama skupštine, ako član društva sklapa pravne poslove sa samim sobom u ime društva, sukladno čl. 241. ZTD-a.

¹² Barbić, Ibid., str. 16.

¹³ Petrović Siniša, Ceronja Petar, Osnove prava društava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2019., str. 190.

¹⁴ Ibid.,

¹⁵ Ibid., str. 210.

3. Razlozi za prestanak društava s ograničenom odgovornošću

Razlozi za prestanak društva s ograničenom odgovornošću normirani su prvenstveno odredbama o dioničkom društvu, uz izmjene uvjetovane specifičnostima društava s ograničenom odgovornošću.

Općenito uzevši, autor Jakša Barbić navodi da je jedno od temeljnih obilježja dioničkog društva njegovo svojstvo da društvo kao pravna zajednica nastaje samo voljom svojih članova (pravnim poslom). Slijedom navedenog, i prestanak društva veže se za volju članova, ali je moguć i bez nje kad se za to ispune zakonom ili statutom propisane pretpostavke.¹⁶ Autor Jakša Barbić navodi tri interesa osoba u dioničkom društvu, ali i osoba koje nisu članovi društva, koji bi se mogli primijeniti na društvo s ograničenom odgovornošću. Prvo su interesi članova društva, jer prestankom društva prestaju i njihova prava. Interes koji članovi društva imaju je da im se podijeli dio imovine društva koji ostane nakon njegovog prestanka kao naknada za gubitak članskih prava, naravno ako poslovanje i imovina društva to dopuštaju.¹⁷ Drugu skupinu interesa čine interesi vjerovnika da im se podmire tražbine koje imaju prema društvu na temelju svojih pravnih odnosa s društvom. Podmirenje tih tražbina ovisi o imovini društva s jedne strane i ukupnosti tražbina koje prema društvu postoje. Samo u toj mjeri i oni snose rizik poslovanja društva. Prestankom društva prestaje postojati i njihov dužnik, što dovodi u pitanje odnose u kojima se vjerovnici i društvo nalaze.¹⁸ Treću kategoriju čine opći interesi da na tržištu djeluju samo društva koja su sposobna uredno poslovati i koja ne vrijeđaju opće dobro. Kada je riječ o prestanku društva, navedeni interesi se jasno izražavaju propisivanjem posebnih razloga za prestanak društava.¹⁹ Autor ovog rada je već ranije naveo kako postoji sveopći trend pojednostavnjenja osnivanja trgovačkih društava, međutim, kod brisanja trgovačkog društva potpuno je suprotna situacija te je taj put dug često kompliciran. Naime, prije brisanja iz sudskog registra moraju se raščistiti pravni odnosi u kojima su izraženi interesi društva i vjerovnika, slijedom čega društvo ne može prestati odjednom.²⁰

U razdoblju od nastanka razloga za prestanak društva do njegova prestanka (brisanja iz sudskog registra) provode se, ovisno o razlogu koji dovodi do prestanka, i u skladu s

¹⁶ Barbić, op. cit., sv. I., str. 1575.

¹⁷ Ibid., str. 1576.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

promijenjenim ciljem društva; likvidacija, stečaj, radnje potrebne za nastupanje sveopćeg sljedništva, ili poseban postupak brisanja.²¹

Razlozi za prestanak društva s ograničenom odgovornošću popisani su, kao *numerus clausus*, čl. 466. st. 1. ZTD-a, te je čl. 466. st. 2. ZTD-a propisano da se mogu predvidjeti razlozi i izvan taksativno navedenih Takvi, dodatni razlozi za prestanak društva se mogu predvidjeti društvenim ugovorom, a onda *mutatis mutandis* i na izjavom o osnivanju društva s ograničenom odgovornošću, odnosno jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću.

Sukladno čl. 466. st. 1. ZTD-a, sljedeći razlozi navode se kao razlozi za prestanak društva;

0. Istek vremena određenog u društvenom ugovoru.

Istek vremena određenog u društvenom ugovoru razlog je za prestanak društva kada je ono osnovano na određeno vrijeme. U slučaju da dođe do različitog upisa trajanja društva u sudski registar, mjerodavno je vrijeme određeno u statutu.²² Vrijeme trajanja društva može biti određeno ili neodređeno, ali svakako mora biti određivo, te se društveni ugovor u tom pogledu u svakom trenutku može izmijeniti, pa se u tom slučaju smatra da je došlo do nastavljanja društva.²³ Nakon isteka vremena na koje je društvo određeno, mora se provesti likvidacija društva te se za to ne traži odluka glavne skupštine, jer je istekom vremena trajanja društva nastupio razlog za njegov prestanak, slijedom čega je uprava društva dužna podnijeti registarskom sudu prijavu za upis nastalog razloga za prestanak društva te započeti s postupkom likvidacije.²⁴ Ako uprava društva ne podnese prijavu kojom traži upis u sudski registar, registarski sud će društvo zaključkom pozvati da podnese prijavu, a ako ni u roku od 15 dana od ponovnog poziva ne podnese prijavu, sud će društvo obavijestiti da će se istekom daljnjeg roka od 15 dana po službenoj dužnosti upisati u sudski registar da je nastao razlog za prestanak društva te u izvanparničnom postupku imenovati likvidatora.²⁵ Ako glavna skupština ne donese odluku o nastavljanju društva, a to može učiniti sve dok u likvidaciji ne počne podjela imovine društva, uprava nije ovlaštena nastaviti s poslovanjem, osim u mjeri primjerenoj provođenju likvidacije.²⁶

²¹ Barbić, op. cit., sv. I., str. 1557.

²² Barbić, op. cit., sv. I., str. 1583.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid., str. 1584.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

Autor ovog rada ističe da se u slučaju osnivanja trgovačkog društva na određeni rok radi *de facto* o prestanku društva temeljem odluke članova, ali ju je u ovom radu autor svrstao izvan fokusa rada jer se radi o anticipiranoj odluci članova društva kojom su oni, već prilikom sklapanja društvenog ugovora donijeli odluku o trenutku kada će društvo prestati pa od tada taj razlog egzistira neovisno o volji članova društva. S druge strane, moglo bi se primijetiti da članovi društva imaju mogućnost donijeti odluku o izmjeni društvenog ugovora odnosno nastavljanju društva, ali je autor ovog rada mišljenja da je ipak naglasak na ograničenom trajanju društva, a nastavljanje se promatra kao iznimka. Također, valja istaknuti da i kod drugih razloga za prestanak društva, a koji nisu *stricto sensu* razlozi za prestanak odlukom članova društva, također postoji mogućnost članova društva da svojim odlukama ipak dovedu do nastavljanja društva (primjerice, kod stečajnog razloga podmirenjem obveza iz drugih izvora, pristupanjem dugu i sl.)

1. Odluka članova

Ovaj razlog predstavlja fokus rada pa će o njemu biti riječi u nastavku, u posebnom odjeljku.

2. Pripajanje društva drugome društvu, spajanje s drugim društvom i podjela društva razdvajanjem.

Obzirom da se radi o institutu tzv. statusnih promjena, a do kojih dolazi odlukom članova, pa posljedično može doći i do brisanja odnosno prestanka jednog od društava koje sudjeluje u procesu, može se smatrati da se i ovdje radi o načinu prestanka društva odlukom članova, ali je naglasak kod statusnih promjena na kontinuitetu pravne osobnosti jednog trgovačkog društva unutar drugog, ili njegovoj egzistenciji usporedno s drugim trgovačkim društvom, slijedom čega se, za potrebe ovog rada, statusne promjene neće obrađivati u smislu prestanka društva s ograničenom odgovornošću odlukom članova.

3. Pravomoćna odluka registarskog suda kojom se određuje brisanje društva po službenoj dužnosti.

Pokretanje postupka likvidacije po službenoj dužnosti od strane registarskog suda propisano je odredbama čl. 637. st. 6. ZTD-a te čl. 84.c. Zakona o sudskom registru.²⁷ Ovaj razlog ne postoji kao razlog za prestanak dioničkog društva. Naime, čl. 398. st. 7. ZTD-a, propisano je: „*Sjedine li se u roku od tri godine po upisu društva u sudski registar svi udjeli kod jednoga*

²⁷ Ćesić, Zlatko, Komentar Zakona o trgovačkim društvima, Knjiga treća, Libertin naklada d.o.o., Rijeka, 2004., str. 753.

člana ili uz to i kod društva, član društva mora u roku od tri mjeseca od takvog sjedinjenja u cjelini uplatiti sve poslovne udjele u novcu ili dati društvu osiguranje za ono što još nije uplaćeno ili dio udjela prenijeti na nekog trećeg. Uprava mora registarskome sudu podnijeti prijavu za upis sjedinjenja udjela u sudski registar.“ Član društva mora odmah nakon sjedinjenja izvijestiti registarski sud o tome što je od toga učinio i pružiti mu za to dokaz. Ne postupi li tako, taj će ga sud pozvati da to učini u roku koji mu za to odredi te ako član društva ne postupi niti po tom rješenju, registarski sud donosi odluku o prestanku društva.²⁸

Također, čl. 637. ZTD-a, a prilikom donošenja ZTD-a iz 1995. godine, propisana je obveza usklađivanja odredbi općih akata trgovačkih društava s novim ZTD-om i to do 31. prosinca 1995. godine. Kao posljedica nepoštivanja te odredbe, čl. 637. st. 6. ZTD-a propisano je da će sud provesti likvidaciju po službenoj dužnosti društva koje svoje opće akte ne usklade s novim ZTD-om do propisanog roka.

4. Otvaranje stečajnog postupka

Otvaranje stečajnog postupka predstavlja čest slučaj za prestanak trgovačkog društva, ali isti ne mora uvijek biti razlog za prestanak društva. Otvaranje stečajnog postupka razlog je za prestanak društva samo ako društvo nakon toga prestane postojati.²⁹ Do otvaranja stečajnog postupka dolazi u slučaju da nadležni sud utvrdi postojanje stečajnog razloga, sukladno čl. 5. Stečajnog zakona.³⁰ Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka nastupaju u trenutku kad je rješenje o otvaranju stečajnog postupka objavljeno na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova, sukladno čl. 158. st. 1. Stečajnog zakona. Brisanjem iz sudskog registra, nakon provedenog stečajnog postupka stečajni dužnik kao pravna osoba prestaje postojati.³¹ Ovdje valja istaknuti da imovina stečajnog dužnika, ukoliko postoji, može nastupati u pravnom prometu i nakon brisanja društva iz sudskog registra te Stečajni zakon dopušta upis stečajne ili likvidacijske mase u sudski registar, a koji je deklaratorne naravi, dakle stečajna masa uvijek postoji, ali postoji mogućnost, u slučaju potrebe, njezinog upisa u sudski registar. Izmjene i dopune Zakona o sudskom registru iz 2019. godine, između ostalog, obuhvatile su izmjene u pogledu likvidacijske mase. Tako se u postupcima koji se vode nakon brisanja subjekta iz sudskog registra likvidacijska masa određuje kao novi subjekt upisa, sposoban za sudjelovanje u svim postupcima. Razrađuju se odredbe o brisanju subjekta upisa koji se nije

²⁸ Barbić, op. cit., sv. II., str. 585.

²⁹ Barbić, op. cit., sv. I., str. 1592.

³⁰ Stečajni zakon (NN 71/2015, 104/2017, 36/2022, 27/2024)

³¹ Ćesić, op. cit., knjiga treća, str. 753.

uskladio sa zakonom, kao i odredbe o naknadno pronađenoj imovini čime se pokušavaju otkloniti nejasnoće u primjeni u praksi. U raspravi Odbora za pravosuđe Hrvatskog sabora pozitivno je istaknuta mogućnost da se nakon brisanja subjekta iz sudskog registra likvidacijska masa određuje kao novi subjekt upisa sposoban sudjelovati u svim postupcima. U ime i za račun likvidacijske mase mogu se voditi postupci, ako zakonom nije drukčije određeno. Likvidator zastupa likvidacijsku masu s ovlaštenjima zastupnika po zakonu te vodi samo one poslove koji se odnose na likvidacijsku masu. Po okončanju likvidacije likvidator je također dužan poslovne knjige i dokumentaciju subjekta upisa predati na čuvanje Hrvatskoj gospodarskoj komori što nije nikada zaživjelo u praksi pa prema noveli ZTD-a iz 2022. subjekt upisa sam pohranjuje poslovne knjige i dokumentaciju i o tome (osobi i mjestu) obavještava sud.³²

5. Odluka registarskog suda donesena uz odgovarajuću primjenu odredbi članka 367. stavka 2. i 3. i primjenu članka 398. stavka 8. ZTD-a.

Društvo koje nema imovine, odnosno ako ima imovinu neznatne vrijednosti, može prestati tako da ga registarski sud briše iz Sudskog registra na prijedlog nadležnog organa Porezne uprave ili po službenoj dužnosti. Imovinom neznatne vrijednosti smatra se imovina koja ne bi bila dostatna za plaćanje troškova stečajnog postupka ili imovina za koju su troškovi unovčenja veći od njezine tržišne vrijednosti.³³ Nadalje, sukladno odredbi čl. 367. st. 2. ZTD-a: „Registarski sud će brisati društvo iz sudskog registra po službenog dužnosti ako ono tri godine po redu ne postupi po zakonskoj obvezi da objavi svoja godišnja financijska izvješća s propisanom dokumentacijom, kada je zakonom propisana obveza objavljivanja tih izvješća, niti ih dostavi tome sudu u roku od 6 mjeseci nakon što mu sud priopći nakanu da će ga brisati iz sudskog registra, a društvo u tome roku ne učini vjerojatnim da ima imovinu. Likvidacija društva se ne provodi, a društvo prestaje brisanjem iz sudskog registra. Pokaže li se nakon brisanja društva iz sudskog registra da ono ima imovinu koju bi trebalo podijeliti, provodi se likvidacija imovine društva. Likvidatore na prijedlog zainteresiranih osoba imenuje sud.,,

Ovdje valja istaknuti kako se uz namjeru da u sudski registar budu upisana samo ona društva koja stvarno i posluju, naglašava i element discipline trgovačkih društava, jer ako društvo nije

³² Marković, Nevenka, Jakupak Tina, Imovina brisanih društava, imenovanje likvidatora takvih društava te uloga suda u takvim postupcima, Priručnik za polaznike/ice, Pravosudna akademija, Zagreb, 2022., str. 37. (<https://www.pak.hr/wp-content/uploads/2022/04/Imovina-brisanih-drustava.pdf>, pristupljeno: 13.08.2024.)

³³ Česić, op. cit., 754.

u mogućnosti u tri godine niti predati godišnji financijski izvještaj, s velikom sigurnošću se može zaključiti da stvarno ne posluje pa nema niti legitimnog interesa da bude upisano u sudski registar.

6. Ništetnost društva,

Čl. 472.h. ZTD-a propisano je da se na ništetnost društva na odgovarajući način primjenjuju odredbe članaka 384.a do 384.c ZTD-a. Navedeni članci u dioničkim društvima normiraju tužbu za utvrđenje ništetnosti, a kojom se može tražiti ništetnost društva iz zakonom propisanih razloga (primjerice: nedostaci u društvenom ugovoru, nepoštivanje propisa o najmanjoj dopuštenoj uplati poslovnog udjela, uvjetima i postupku za upis u sudski registar i sl. Nadalje, čl. 384.b. ZTD-a predviđena je mogućnost uklanjanja nedostataka u društvenom ugovoru.

Čl. 472.h u svezi s čl. 384.c. ZTD-a propisani su učinci upisa ništetnosti u sudski registar. Unatoč nekom od nedostataka iz čl. 472. u svezi s čl. 384.a st. 1. ZTD-a, upisano društvo postoji te je utvrđenje ništetnosti samo razlog za prestanak društva te se nakon upisa ništetnosti u sudski registar mora provesti likvidacija društva.³⁴ Pravni poslovi do upisa ništetnosti obvezuju, obzirom da je društvo postojalo. Specifičnost je da su članovi društva koji nisu uplatili svoj poslovni udio u cijelosti dužni uplatiti samo onaj dio koji je nužan za namirenje vjerovnika u postupku likvidacije, a na članovima društva je teret dokaza da njihova uplata nije potrebna za podmirenje obveze društva.³⁵

7. Ukidanje društva po tužbi Vlade Republike Hrvatske

Registarski sud će po službenoj dužnosti upisati presudu o ukidanju društva koje protuzakonitim postupanjem njegova organa ili člana tog organa ugrožava opće dobro (a koji postupak Vlada RH pokreće tužbom), ako nadležni organ društva ne opozove osobe koje su to učinile, sukladno čl. 70.c Zakona o sudskom registru.³⁶ Do pravomoćnosti presude o ukidanju društva, registarski sud će po službenoj dužnosti upisati u registar privremenu mjeru kojom se obustavlja primjena odluke organa društva kojom se ugrožava opće dobro i zabranjuje donošenje određenih odluka, poduzimanje pravnih radnji organu ili nekome ili svim

³⁴ Ćesić, op. cit. knjiga treća, str. 818.

³⁵ Ibid.

³⁶ Zakon o sudskom registru (NN 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 123/2023)

članovima organa društva, kojima se može ugroziti opće dobro ili se određuje da poduzete pravne radnje ne ostvaruju pravne učinke.

Ukidanje društva predviđeno je kao sankcija propisana Zakonom o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, sukladno čl. 12. istog Zakona.³⁷

8. Pravomoćna presuda suda

Članovi društva, a na koje otpada najmanje 10% temeljnog kapitala društva mogu tužbom protiv društva tražiti donošenje presude o prestanku društva i to ako; postane nemoguće da se ostvaruje cilj društva ili ako u prilikama društva postoje drugi važni razlozi za njegov prestanak.³⁸

Važan razlog za prestanak društva je široko postavljena pretpostavka za pretanak društva, a koja se utvrđuje temeljem presude suda. Važan razlog za prestanak društava mora postojati u prilikama samog društva. Primjerice, to bi mogla biti dugotrajna nerentabilnost poslovanja, gubitak tržišta, zastarjelost opreme i sl.³⁹ Posebna, a u praksi vrlo česta situacija važnog razloga mogla bi biti situacija u kojoj društvo ima dva člana, od kojih svaki drži 50% poslovnih udjela, a među članovima postoje takve nesuglasice da društvo ne može poslovati, te se na skupštini ne mogu donositi odluke, obzirom da nitko ne može sam imati 50%+1 glas.⁴⁰

Tuženik je društvo koje zastupa uprava te je tužba usmjerena protiv društva, a postupak se vodi pred trgovačkim sudom na čijem se području nalazi sjedište društva. Sud meritorno odlučuje presudom.

Kao što je u uvodu i navedeno, članovi društva mogu u društvenom ugovoru (odnosno izjavi o osnivanju društva) navesti i druge razloge koji bi doveli do prestanka društva.

4. Odluka glavne skupštine o prestanku društva s ograničenom odgovornošću

U uvodu je navedeno da društvo s ograničenom odgovornošću nastaje temeljem volje njegovih članova, odnosno jedinog člana. Ako se osniva društvo s jednim članom tada društvo nastaje voljom jedinog člana, odnosno suglasnim voljama dvaju ili više članova kada

³⁷ Zakon o kaznenoj odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (NN 151/03, 110/07, 45/11, 143/12, 114/22, 114/23)

³⁸ Barbić, op. cit. sv. II., str. 586.

³⁹ Česić, op. cit., knjiga treća, str. 468.

⁴⁰ Ibid.

se sklapa društveni ugovor, a za koji vrijede sva pravila kao i za druge ugovore. Iznimka su propusti do kojih može doći prilikom sklapanja društvenog ugovora, a na koje registarski sud pazi prilikom provođenja postupka upisa. U slučaju da dođe do propusta registarskog suda u pogledu valjanosti društvenog ugovora, može doći jedino do prestanka društva, ali ne i brisanja s *ex tunc* učincima.

Nasuprot nastanku društva, a do kojeg uvijek dolazi dobrovoljno, prestanak odlukom članova društva je samo jedan od razloga za prestanak društva s ograničenom odgovornošću te je potrebno provesti propisanu proceduru u interesu zaštite vjerovnika, samog društva, ali i članova društva prije nego što društvo prestane postojati.

Navedeni način prestanka društva normiran je odredbom čl. 467. ZTD-a, koji propisuje sljedeće:

(1) Ako društvenim ugovorom nije drukčije određeno, u slučaju iz članka 466. stavka 1. točke 2. ovoga Zakona, odluka se donosi u obliku javnobilježničke isprave s većinom od najmanje tri četvrtine od danih glasova.

(2) Javnobilježnička isprava iz stavka 1. ovoga članka može sadržavati izjave likvidatora o nepostojanju okolnosti koje bi po zakonu stajale na putu njihovu imenovanju te da su upoznati s time da o svemu moraju uredno izvještavati sud.

Obzirom da se za valjanost odluke o prestanku društva ne traže materijalnopravne pretpostavke (obvezni sadržaj) to znači da je ta odluka opći razlog za prestanak društva pa sudovi nisu ovlašteni utvrđivati treba li društvo ili ne treba prestati.⁴¹ Međutim, to ne znači da se takva odluka ne može pobijati prema pravilima o pobijanju odluka skupštine društva, ako za to postoje opravdani razlozi.⁴²

Iz dikcije citirane odredbe proizlazi da je moguće društvenim ugovorom odrediti i drugačiju većinu od one koju propisuje ZTD, ali zanimljiv je stav Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji navedenu odredbu tumači na način da je osim, drugačije većine, društvenim ugovorom moguće predvidjeti i drugačiji oblik odluke (dakle ne javnobilježnička isprava), pa tako u odluci Revr-310/2006-2 od 21. veljače 2007. navodi: „...Ovdje je pak utvrđeno da društvenim ugovorom nije ništa drugo određeno, prema tome je odluku o prestanku društva trebalo

⁴¹ Marković, Nevenka, Jakupak Tina, op. cit., str. 8.

⁴² Ibid.

donijeti u obliku javnobilježničke isprave).“ Neki autori, pa tako, npr. Ćesić⁴³, smatraju da dikcija navedene odredbe ukazuje na to da je društvenim ugovorom moguće odrediti samo veću, a ne i manju većinu od ¾ danih glasova, a s čime se autor ovog rada ne slaže jer upravo iz citirane odluke VSRH jasno proizlazi da je navedenu odredbu potrebno tumačiti tako da je potrebnu većinu u oblik za odluku moguće prilagoditi u oba smjera – tako da ona bude veća ili manja.

Autor Jakša Barbić navodi da je odluka skupštine pravni posao, te da je dovoljno da se njegovim tumačenjem može utvrditi da je njome izražena volja društva da prestane. Ne mora se koristiti riječ „prestanak“ iako se zbog jasnoće preporučuje da se to kaže. No takva se volja ne bi mogla izvoditi iz činjenice da se odlukom odobrava prijenos poduzeća nekom drugom nositelju, da se prestaje s obavljanjem nekih djelatnosti i sl. Stoga nije riječ o odluci o prestanku društva ako se iz nje može utvrditi volja da se nastavi s bilo kakvim djelovanjem.⁴⁴ Nadalje, ističe se i da je riječ o isključivoj nadležnosti glavne skupštine određenoj ZTD-om, te nije predviđeno da bi se društvenim ugovorom mogao za to ovlastiti neki drugi organ, slijedom čega bi odredbu statuta kojom bi se za to odredila nadležnost nekog drugog organa valjalo oglasiti ništetnom.⁴⁵

Za učinak odluke skupštine ne traži se upis u sudski registar, a upis odluke u sudski registar koji se mora obaviti ima samo deklaratorni značaj.⁴⁶ Ako je odluka takva da se njome traži da protekne neki rok ili uvjet, rok ili uvjet nastupa prvog narednog radnog dana nakon ispunjenja uvjeta.⁴⁷

Nadalje, obzirom da je nakon odluke o prestanku društva potrebno provesti postupak likvidacije, već sama odluka može sadržavati pristanak likvidatora na imenovanje uz izjavu da ne postoje zapreke za njegovo imenovanje.

Odluka skupštine ne mora uvijek dovesti do prestanka društva, obzirom da skupština može za vrijeme likvidacije, sve dok ne počne podjela imovine članovima, donijeti odluku o nastavljanju društva.⁴⁸

⁴³ Ćesić, op. cit., knjiga treća, str. 757.

⁴⁴ Barbić, op. cit., sv. I., str. 1585.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

Radi se o isključivoj nadležnosti skupštine društva pa se statutom odnosno društvenim ugovorom ne bi moglo ovlastiti neki drugi organ da takvu odluku donese.⁴⁹

Na doktrinarnoj razini, vrijedi presumpcija da skupština društva predstavlja društvo u cjelini, slijedom čega su odlukama skupštine vezani i oni koji u odlučivanju nisu sudjelovali, naravno pod uvjetom da su pravilno pozvani na istu.⁵⁰

Razlozi za odluku članova društva mogu biti razni, ali u najvećem broju slučajeva će biti ekonomski motivirani. Ekonomska teorija poznaje različite razloge zašto se članovi društva odlučuju za prestanak odnosno likvidaciju društva, a to tipično mogu biti; prilika za povoljniji porezni tretman ostatka likvidacijske mase naspram poreznog tretmana dobiti, regulacija ili deregulacija predmeta poslovanja koja uzrokuje nepovoljnu poduzetničku klimu za društvo, tržišne faktore, kao što su pad tržišta ili pad profitabilnosti odnosno stagnacija rasta ili barem takvi izgledi, jačanje konkurencije, prestanak partnerstva koji ima velik udio u poslovanju ili odluke države koje onemogućuju daljnje poslovanje.⁵¹ U svakom slučaju, riječ je o ideji maksimizacije profita, ili barem smanjenja gubitka, a u idealnoj situaciji finansijski motiviran prestanak društva postoji kada je neto vrijednost imovine društva koja se može unovčiti veća nego tržišna vrijednost poslovnih udjela u društvu.⁵²

Autor ovog rada ističe da je zakonsko uređenje gdje $\frac{3}{4}$ imatelja udjela u temeljnom kapitalu može donijeti odluku o prestanku društva donekle dvojbeno. Iako je nedvojbeno da je racionalno odrediti manju većinu od stopostotne za donošenje odluka u društvu, te ovisno o važnosti odluke propisati veće većine od obične (što je i kod odluke o prestanku društva slučaj), i dalje postoji određena nejednakost kod donošenja odluke o osnivanju društva ili stupanju u društvo. Naime, da bi određeno društvo bilo osnovano, sve osobe moraju biti suglasne da budu njezini osnivači, odnosno kod naknadnih promjena – da preuzmu poslovne udjele društva. U tom trenutku osobe koje postaju članovi društva stupaju u odnos s drugim članovima, ali i u odnos s društvom, i to s legitimnim očekivanjima da će društvo trajno postojati radi obavljanja djelatnosti radi koje je osnovano te da može prestati samo pod uvjetima propisanim propisima i društvenim ugovorom. Slijedom navedenog se može reći da su svi članovi društva bili suglasni da društvo kao takvo, neovisno o njegovoj vlasničkoj

⁴⁹ Marković, Jakupak, op. cit., str. 8.

⁵⁰ Leuciuc, G., Decisions of the general meeting of shareholders in a limited liability company, legislative and doctrinal aspects. European Journal of Law and Public Administration, 10(2), 2023., 83-94. <https://doi.org/10.18662/eljpa/10.2/211>, str. 1

⁵¹ Ronald J. Kudla & David A. Redle, Voluntary Corporate Liquidations: Legal, Financial and Tax Factors, 98 Com. L.J. 464 (1993), str. 4.

⁵² Ibid.

strukтури, egzistira. U trenutku preuzimanja poslovnih udjela od stane članova, istima na umu nije bila opcija da se nekom većinom (primjerice $\frac{3}{4}$ glasova) nametne bilo kojoj osobi da bude član nekog društva, ali niti da bi članstvo prisilno prestalo. Slijedom navedenog, autor smatra da postojeće uređenje, gdje se jedna četvrtina imatelja udjela u temeljnom kapitalu društva može prisiliti da prestane biti članom društva, i to bez ikakvog razloga (ekonomskog ili sl.), predstavlja disbalans u zaštiti prava članova društva, u odnosu na zaštitu kakva se pruža prilikom osnivanja društva ili preuzimanja poslovnih udjela u društvu.

5. Likvidacija društva s ograničenom odgovornošću

Sukladno čl. 472. ZTD-a, na likvidaciju društva s ograničenom odgovornošću te jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 368. st. 3., čl. 369. - 370. i čl. 372. - 384. ZTD-a, dakle upućuje se na uređenje koje vrijedi za dionička društva.

Likvidacija je posljednje razdoblje postojanja društva koje traje do njegova brisanja iz sudskog registra. Osnova za početak likvidacije je nastanak razloga za prestanak društva, osim u slučajevima kada likvidacija nije potrebna. Kada društvo dođe do faze likvidacije, mijenja se i cilj društva te sada isto postoji samo da bi privelo poslove kraju, naplatilo tražbine, unovčilo imovinu, podmirilo obveze i, ako što preostane, ostatak podijelilo članovima društva.⁵³ Pandan likvidaciji je stečajni postupak, uz temeljnu razliku da se stečajni postupak provodi po sili zakona, te je potreban stečajni razlog, dok se likvidacija načelno provodi dobrovoljno, te društvo ne smije biti insolventno (jer bi tada opet postojao stečajni razlog). Osim navedene razlike, za vrijeme likvidacije društvo ima sve organe kao i prije, dok u stečajnom postupku prava svih organa prelaze na stečajnog upravitelja.⁵⁴ Ako se za likvidatore imenuju različite osobe od prethodnih članova uprave tada dolazi do promjene u upravi, ali i likvidatori su vezani propisima koji uređuju prava i odgovornost uprave po ZTD-u. Za razliku od stečajnog postupka koji provodi i otvara sud rješenjem, likvidacija nije postupak o kojemu se donosi posebna odluka, već samom činjenicom nastupa razloga za prestanak društva njegova uprava počinje provoditi radnje likvidacije.⁵⁵

U odnosima prema trećima likvidacija postaje vidljiva tako što se, nakon njezina otvaranja, u tvrtku društva unose riječi „u likvidaciji“.

⁵³ Barbić, op. cit., sv. I., str. 1601.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

Likvidatori provode likvidaciju društva, odnosno vode poslove društva, jer kao što je ranije rečeno, likvidacija nije formalan postupak već niz radnji usmjeren ka okončanju poslovanja društva. Zakon o trgovačkim društvima poznaje likvidatore *ex lege*, likvidatore imenovane od strane skupštine društva i likvidatore imenovane od strane suda.⁵⁶ Likvidatori će biti članovi uprave, osim ako se društvenim ugovorom, odnosno odlukom glavne skupštine ne imenuju druge osobe kao likvidatori ili to ne učini sud.⁵⁷ Likvidator može biti svaka osoba koja ispunjava zakonske i statutom određene uvjete da može biti članom uprave, a kao što je već navedeno, već u odluci skupštine može se navesti osoba likvidatora, uz njegov pristanak i izjavu da nema zapreka da isti bude likvidator. Također, na likvidatore se ne primjenjuje zabrana konkurencije iz čl. 429. ZTD-a. Likvidatore skupština imenuje običnom većinom glasova.⁵⁸ Likvidatori imaju pravo na primjerenu naknadu za svoj rad, a u slučaju spora o visini naknade, istu određuje sud. Skupština može opozvati imenovanje svih likvidatora, osim onih koje je imenovao sud. Registarskom sudu mora se podnijeti prijava za upis imenovanih prvih likvidatora i njihovih ovlasti za zastupanje u sudski registar, kao i za eventualne kasnije promjene.⁵⁹ Dužnost likvidatora je da djelovanje društva privede kraju na najracionalniji mogući način te, u tom smislu, likvidatori posao obavljaju samostalno i na vlastitu odgovornost.⁶⁰

Sud ne donosi odluku o imenovanju likvidatora po službenoj dužnosti, već na prijedlog organa društva.⁶¹ Za imenovanje likvidatora društvu s ograničenom odgovornošću od strane suda, pored važnog razloga potreban je i prijedlog nadzornog odbora, ako ga društvo ima ili članova društva čiji poslovni udjeli čine najmanje deseti dio temeljnog kapitala ili manji dio određen društvenim ugovorom. Važno je za navesti da likvidatore koje je imenovao sud, samo sud može i razriješiti, dok likvidatore koje nije imenovao sud, u svako doba može opozvati skupština društva, odnosno članovi društva svojom odlukom.⁶² Likvidatore imenuje sud u izvanparničnom postupku.⁶³

Autor ističe kako bi valjalo *de lege ferenda* predvidjeti opciju da, u slučaju nesuglasja kod imenovanja osobe likvidatora, društvenim ugovorom može biti predviđena arbitraža odnosno medijacija po unaprijed određenom tijelu, ili na način da se u društvenom ugovoru odredi

⁵⁶ Marković, Jakupak, op. cit. str. 9

⁵⁷ Barbić, op. cit. str. 1603.

⁵⁸ Marković, Jakupak, op. cit., str. 9.

⁵⁹ Barbić, op. cit., str. 1607.

⁶⁰ Ibid., str. 1608.

⁶¹ Marković, Jakupak, op. cit., str. 10.

⁶² Ibid., str. 11.

⁶³ Ibid.

ključ po kojemu će se odrediti likvidator, kako bi svi članovi društva unaprijed mogli znati na koji način, odnosno po kojem kriteriju će se određivati osoba likvidatora. Navedeno je od posebne važnosti za članove društva jer će u konačnici od sposobnosti likvidatora da što uspješnije (za članove društva) unovči imovinu u konačnici i ovisiti isplativost samog ulaganja u društvo koje prestaje.

Nakon imenovanja likvidatora, što je prije moguće, dakle bez čekanja upisa u sudski registar, a koji je deklaratorne naravi, likvidatori moraju u glasilu društva pozvati vjerovnike da prijave tražbine koje imaju prema društvu. Daljnja dužnost likvidatora je izraditi početna financijska likvidacijska izvješća i izvješće o stanju društva, a o utvrđenju kojih odlučuje skupština.⁶⁴ Utvrde li likvidatori da na temelju prijavljenih tražbina imovina društva nije dovoljna da se podmire sve tražbine vjerovnika s kamatama, moraju odmah obustaviti likvidaciju i predložiti sudu otvaranje stečajnog postupka, sukladno čl. 377. ZTD-a. Ako društvo ima dovoljno imovine za podmirenje tražbina vjerovnika, likvidatori su dužni, nakon što podmire sve tražbine društva, izraditi izvješće o provedenoj likvidaciji i prijedlog o podjeli imovine društva, ako u odluci o prestanku društva nije drukčije određeno.⁶⁵

Sukladno čl. 383. st. 1. ZTD-a, predviđena je odgovornost likvidatora za štetu prema vjerovnicima i članovima društva. Takva odgovornost ne postoji za vrijeme trajanja likvidacije, jer za štetu koju eventualno načini likvidator, odgovara samo društvo primjenom pravila Zakona o obveznim odnosima. Nakon brisanja društva iz sudskog registra vjerovnici društva mogu od likvidatora tražiti naknadu štete koja im je nastala radnjama likvidatora za vrijeme likvidacije.⁶⁶ Kada se radi o odgovornosti za štetu vjerovnicima primjenjuje se načelo presumirane krivnje, što bi značilo da vjerovnik mora dokazati štetu, štetnu radnju i uzročnost između štete i štetne radnje, dok je teret dokaza da nije kriv na likvidatoru. Vjerovnicima za štetu prvenstveno odgovara likvidator do visine peterostrukog iznosa nagrade koju je primio za svoj rad. Solidarno s likvidatorom odgovaraju i članovi društva, ali samo u slučaju ako peterostruki iznos nagrade koju je primio likvidator ne bi bio dovoljan za podmirenje štete. Članovi društva odgovaraju za štetu do visine imovine društva koja im je isplaćena.⁶⁷

⁶⁴ Barbić, op. cit., str. 1611.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Marković, Jakupak, op. cit. str. 11.

⁶⁷ Ibid.

Članovima društva pripada vrijednost imovine koja preostane nakon što se podmire sve obveze društva. Sukladno mišljenju Porezne uprave⁶⁸ vezano uz porezni tretman isplate viška pri završnoj diobi dioničarima društva u stečaju, isplata ostatka od preostale stečajne mase predstavljala bi osnovu za plaćanje poreza na dohodak i to dohotka od kapitala te bi kao takvo podlijevalo plaćanju predujma poreza po odbitku po stopi od 12 posto bez priznavanja osobnog odbitka. Ipak, ostaje pitanje razumljivosti ovakvog tretmana cjelokupne likvidacijske (ili stečajne) mase, obzirom da se likvidacijska masa društva sastoji i od uloga koje su dioničari u nekom trenutku uplatili. Posredno, to bi značilo da ulog u dioničko društvo, kojeg su se dioničari obvezali uplatiti preuzimanjem dionica, a koji nije bio porezno tretiran prilikom unosa u društvo, postaje oporeziv kada se isplaćuje (vraća) dioničarima prilikom sudjelovanja u diobi likvidacijske mase društva, a što se, *mutatis mutandis*, može primijeniti i na društvo s ograničenom odgovornošću.

Likvidacija se provodi po službenoj dužnosti i u slučaju već iznesene situacije kada društvo ne bi, tri godine zaredom, predalo financijska izvješća s propisanom dokumentacijom i to ako društvo nema imovine ili ima imovinu neznatne vrijednosti. Imovinom neznatne vrijednosti smatra se imovina koja ne bi bila dostatna za plaćanje troškova stečajnog postupka ili imovina za koju su troškovi unovčenja veći od njezine tržišne vrijednosti. Postoji li taj razlog, sud će provesti postupak brisanja i na prijedlog nadležnog tijela.⁶⁹ Postupak brisanja društva (subjekta upisa) provodi se nakon što FINA protekom roka za predaju financijskih izvješća elektroničkim putem dostavi u sustav sudskog registra popis obveznika koji tri godine nisu postupili po zakonskoj obvezi dostave godišnjih financijskih izvješća s propisnom dokumentacijom za javnu objavu.⁷⁰ Rješenja o pokretanju postupka brisanja objavljuju se skupno na stranici sudskog registra (dakle ne dostavljaju se pojedinačno svakom društvu) te će sud donijeti rješenje o brisanju, ako u roku od šest mjeseci društvo ne učini vjerojatnim da ima imovinu.⁷¹ Ako zastupnici društva ili osobe koje imaju pravni interes stave prigovore na rješenje o pokretanju postupka brisanja, sudac odlučuje hoće li se postupak eventualno obustaviti. Pokaže li se nakon brisanja subjekta upisa iz registra da on ima imovinu koju bi trebalo unovčiti nakon podjele vjerovnicima i osobama koje su imale udjele u brisanom subjektu upisa, provodi se likvidacija nad tom imovinom, a daljnji postupak vodi se sukladno

⁶⁸ Mišljenje Porezne uprave, Klasa: 423-01/13-01/857, Ur.br.: 513-07-21-01/15-13 od 19.03.2015.

⁶⁹ Čuveljak, Jelena, Likvidacija nakon brisanja subjekta upisa po službenoj dužnosti, Godišnjak 22 – 2015., Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Organizator, Zagreb, 2015., str. 618.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid., str. 619.

odredbama o stečajnoj masi.⁷² Kako bi se ipak omogućilo pokretanje stečajnih postupaka nad likvidacijskom masom, Stečajni zakon je, čl. 437., previdio: „*Stečajni postupak nad imovinom pravne osobe koja je prestala postojati provodi se kad likvidator u postupku likvidacije nad imovinom pravne osobe koja je brisana iz sudskoga registra na temelju prijavljenih tražbina utvrdi da imovina nije dovoljna za namirenje svih tražbina vjerovnika s kamatama.*“

U sudskoj praksi pojavio se slučaj pred Visokim trgovačkim sudom Republike Hrvatske, u predmetu posl. br. PŽ-5202/2022 od 17.01.2023. u kojemu se utvrdilo da je trgovačko društvo brisano po odredbama ZTD-a za prestanak društva po skraćenom postupku (a o kojemu će biti riječi u sljedećem odlomku). Raniji član tog društva predložio je prvostupanjskom sudu imenovanje likvidatora radi raspodjele preostalog dijela imovine društva, a koja je naknadno utvrđena, a koji prijedlog je prvostupanjski sud odbio. Visoki trgovački sud RH u obrazloženju je naveo: „*Suprotno predlagateljevim žalbenim navodima, pravilno je prvostupanjski sud odbio prijedloge kao neosnovane. Naime, prema odredbama članka 70.e stavaka 1. i 2. Zakona o sudskom registru, pokaže li se nakon brisanja subjekta upisa iz registra da on ima imovinu, provodi se likvidacija nad tom imovinom (likvidacijska masa). Likvidacija imovine brisanog subjekta upisa provodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba zakona kojim se uređuje likvidacija trgovačkih društava. Prema odredbi članka 472.d stavak 3. Zakona o trgovačkim društvima, pravomoćnošću rješenja o brisanju društva iz sudskog registra dijelovi imovine društva prelaze na članove društva suglasno planu raspodjele imovine, kako je sadržan u odluci iz članka 472.a ovog Zakona, a ako neki dio imovine nije raspoređen tim planom, takav dio prelazi na sve članove društva razmjerno sudjelovanju poslovnog udjela svakoga od njih u temeljnom kapitalu društva. Odredba članka 472.d Zakona o trgovačkim društvima specijalna je u odnosu na odredbe članka 70.e Zakona o sudskom registru. Iz te odredbe jasno proizlazi, kada je društvo prestalo brisanjem po skraćenom postupku bez likvidacije, da naknadno pronađena imovina, koja nije raspoređena planom raspodjele imovine, po samom zakonu prelazi na članove društva razmjerno sudjelovanju poslovnog udjela u temeljnom kapitalu brisanog društva. U takvom slučaju sud ne raspoređuje naknadno pronađenu imovinu, ne provodi se likvidacija, niti se imenuje likvidator. Iz tog razloga prvostupanjski sud je pravilno i zakonito odbio prijedloge za raspodjelu naknadno pronađene imovine i imenovanje likvidatora kao neosnovane.*“⁷³

⁷² Ibid. Str. 620.

⁷³ Odluka Visokog trgovačkog suda RH, posl. br. PŽ 5202/2022-2 od 17.01.2023. g.

Autor ovog rada se slaže s navedenim stavom VTSRH, obzirom da upravo iz naziva samog instituta „skraćeni postupak brisanja bez likvidacije“ nedvojbeno proizlazi da u takvom postupku prestanka društva s ograničenom odgovornošću nema mjesta provođenju likvidacije, pa samim time niti primjene pravila o odgovornosti likvidatora, naknadno pronađenoj imovini i sl.

Iz iznesenog je vidljivo da je likvidacija prvenstveno niz radnji, a ne formalni postupak, kao npr. stečajni postupak, iako bi se iz odredbi koje uređuju promjene tvrtke društva i prijavu same odluke u sudski registar moglo zaključiti da se radi o posebnom statusu trgovačkog društva. Likvidacija ima puno dodirnih točaka sa stečajnim postupkom, osobito u pogledu promjene cilja samog društva, s temeljnom razlikom da se likvidacija provodi na inicijativu samog društva, ali i dobrovoljno, obzirom da društvo ne smije biti insolventno. U slučaju insolventnosti, ili utvrđene insolventnosti tijekom provođenja likvidacije, dužnost je organa društva predložiti stečajni postupak. Zanimljivo je da je čl. 626. ZTD-a propisano kao kazneno djelo propuštanje organa društva da predloži pokretanje stečajnog postupka u slučaju nastanka stečajnog razloga. Razvidno je da nema mjesta provođenju likvidacije ako postoji stečajni razlog, ali u praksi se može dogoditi da navedene činjenice nisu odmah jasne prilikom donošenja odluke o prestanku društva. Autor ističe da je moguće, primjerice, da članovi društva, u trenutku donošenja odluke o prestanku društva ne raspolažu točnim informacijama o vrijednosti imovine kojom društvo raspolaže, ili da se tijekom same likvidacije vrijednost imovine značajno smanji ili poveća (primjerice, ako značajan dio imovine čine vrijednosni papiri ili druga imovina čija vrijednost na tržištu fluktuiraju). Nadalje, moguće je da pod utjecajem prirodnih nepogoda ili drugih nepredviđenih uzroka dođe do smanjenja i uništenja imovine koja nije unovčena ili da dođe do sudskih sporova čiji ishod može utjecati na obveze društva. Sve ovo može potencijalno dovesti do (nenamjerno) pogrešne odluke članova društva o pokretanju likvidacije, nasuprot upute organima društva da predlože pokretanje stečajnog postupka.

Nadalje, revizorske analize mogu predstavljati dobar uvid u stanje imovine i obveza pojedinog društva, ali u nedavnoj prošlosti smo imali prilike vidjeti (kako u domaćoj, tako i u stranoj praksi), da revizorski izvještaji pokazuju načelno uredno poslovanje, dok se kroz koji mjesec pokaže da je stanje upravo suprotno.

6. Pravno uređenje u Saveznoj Republici Njemačkoj

U njemačkom zakonodavstvu temeljni je akt kojim su uređena društva s ograničenom odgovornošću „*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*“, a koji u čl. 60. navodi koji su razlozi za prestanak društva s ograničenom odgovornošću.⁷⁴ Razlozi su gotovo identični kao razlozi za prestanak društva s ograničenom odgovornošću u Hrvatskoj i to; istek vremena navedenog u društvenom ugovoru, odluka dioničara s tri četvrtine danih glasova, osim ako nije drugačije navedeno u društvenom ugovoru (dakle ovdje se ne govori o tri četvrtine ukupnih glasova koji čine temeljni kapital društva), sudska presuda ili odluka upravnog suda ili upravnog tijela te otvaranje stečajnog postupka. Ako se postupak obustavi na zahtjev dužnika ili poništi nakon potvrđivanja stečajnog plana kojim se osigurava nastavak postojanja društva, dioničari mogu odlučiti o nastavku društva. Razlog za prestanak društva predstavljaju i pravomoćno rješenje kojim je odbijeno otvaranje stečajnog postupka zbog nedostatka imovine, te konačno brisanje društva zbog nedostatka imovine.⁷⁵

Nadalje, čl. 65. navedenog zakona, predviđena je obveza prijave odluke o likvidacije u nadležni trgovački registar, te objava odluke o likvidaciji, kao i poziv vjerovnicima da prijave svoje tražbine.⁷⁶

Člankom 66. njemačkog zakona uređuje se postupak likvidacije te se navodi da, u slučajevima prestanka društva, osim stečajnog postupka, likvidaciju provodi uprava, osim ako nije odlučeno da će likvidatori biti neke druge osobe.⁷⁷ Kao i u hrvatskom te austrijskom uređenju, na zahtjev dioničara čiji udjeli zajedno odgovaraju najmanje desetini temeljnog kapitala, likvidatore može imenovati sud iz važnih razloga, s jedinom razlikom što njemački zakon ne poznaje konkretni brojčani iznos temeljnog kapitala kojim moraju raspolagati članovi društva koji predlažu likvidatore, kao što se navodi u austrijskom zakonu (700.000,00 EUR).⁷⁸ Razrješenje likvidatora može izvršiti sud pod istim uvjetima kao i imenovanje. Likvidatori koje nije imenovao sud također mogu biti razriješeni odlukom dioničara prije isteka razdoblja na koje su imenovani. Također, ako društvo prestane brisanjem zbog nedostatka imovine, likvidacija će se provesti samo ako se nakon brisanja pokaže da postoji

⁷⁴ <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html#BJNR004770892BJNG006701140> (pristupljeno: 02.10.2024.)

⁷⁵ <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html#BJNR004770892BJNG006701140> (pristupljeno: 02.10.2024.)

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html#BJNR004770892BJNG006701140> (pristupljeno: 02.10.2024.)

⁷⁸ Ibid.

imovina koja je predmet diobe. Likvidatore mora imenovati sud na zahtjev jedne od zainteresiranih strana.⁷⁹

U njemačkom pravnom uređenju mogu se razlikovati tri etape postupka likvidacije; odluka o prestanku, likvidacija i brisanje.

U prvoj etapi, društvo donosi odluku o prestanku društva, a koja odluka se upisuje u trgovački registar te se i osoba likvidatora također upisuje u trgovački registar.⁸⁰ Odluku o prestanku društva mogu donijeti članovi društva, a što je i fokus ovog rada, ali postoji i mogućnost da nadležni sud donese odluku o prestanku društva iz razloga protuzakonitih radnji uprave društva i sl.⁸¹ Kao i u hrvatskom uređenju, bilo koja osoba načelno može biti likvidator (uz iznimke koje propisuju osudu za određena kaznena djela kao zapreku za imenovanje članom uprave pa tako i likvidatorom). Nadalje, načelno će svi članovi uprave, odnosno izvršni direktori postati automatizmom likvidatori, bez posebnog akta, osim ako se posebno odredi društvenim ugovorom, odlukom članova ili odlukom suda.⁸² Također, hoće li pojedini član uprave nastaviti s obavljanjem svoje funkcije kao člana uprave nije samo po sebi povezano s činjenicom likvidacije, već ovisi o ugovornom odnosu člana uprave s društvom, ali samo po sebi nije razlog za prestanak menadžerskog ili drugog ugovora između društva i člana uprave.⁸³

U drugoj etapi, dolazi do same likvidacije. Kao i u hrvatskom pravnom uređenju, likvidator je odgovoran za uredan zakonit proces likvidacije. Nakon objave likvidacije predstoji vrijeme od godine dana „*Sperrjahr*“, u kojemu vjerovnici mogu ostvarivati svoja potraživanja, a tijekom tog perioda imovina društva se ne smije dijeliti članovima.⁸⁴ Ovdje vrijedi pravilo tzv. *apsolutnog prioriteta*, a koji neki autori navode, te je isto u primjeni i u hrvatskom uređenju. Navedeno se svodi na pravilo da vjerovnici uvijek imaju apsolutni prioritet nad članovima društva. U slučaju da dođe do suprotstavljenih interesa između člana društva i vjerovnika, zaštita vjerovnika je prvenstvena, obzirom da je član društva *de facto* vjerovnik društva koji preuzima najveći rizik.⁸⁵ Likvidator, u njemačkom pravnom uređenju, ima dvije temeljne funkcije. Prva je izvršiti prijavu trgovačkom registru radi registracije početka likvidacije, a

⁷⁹ <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html#BJNR004770892BJNG006701140> (pristupljeno: 02.10.2024.)

⁸⁰ Strémy, Jana, Simona Adamiková, "Selected Aspects of Company Liquidation in Germany and in the Slovak Republic." Law in Business of Selected Member States of the European Union (2021);, str. 46

⁸¹ Ibid., str. 47.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid. Str., 48.

⁸⁵ Ibid.

druga je izvršiti tri odvojene objave kako bi treće osobe znale da je likvidacija započela.⁸⁶ Nadalje, likvidatori su dužni objaviti likvidaciju u javnom glasilu „*Bundesanzeiger*“, dovršiti započete poslove društva, izvršiti obveze društva, naplatiti obveze te unovčiti imovinu društva.⁸⁷ Što se tiče odgovornosti likvidatora, kao i odgovornosti društva u likvidaciji prema trećima, vrijede ista pravila kao i u vrijeme prije likvidacije – likvidatori su odgovorni prema društvu za štetu koju bi eventualno prouzročili, a društvo je odgovorno prema trećima za bilo kakve nezakonite radnje koje bi likvidator prouzročio, i to bivšim članovima društva te vjerovnicima društva.⁸⁸

U trećoj etapi provodi se brisanje društva, i to nakon što su sve obveze društva ispunjene. U navedenoj etapi, unovčena imovina društva spremna je za raspodjelu članovima društva. Navedeno se može provesti nakon isteka godine dana od objave likvidacije, ili ranije, ali samo pod uvjetom da je ovlašteni revizor potvrdio da su sve tražbine vjerovnika namirene.⁸⁹ Podjelom imovine društva članovima, prestaje zadaća likvidatora, a postupak likvidacije je dovršen, nakon čega likvidator ima samo obveze izvještavanja nadležnom registru. Likvidator je dužan prijaviti u nadležni registar dovršetak likvidacije te prijaviti prestanak društva, a završni izvještaj mora biti ovjeren po javnom bilježniku te brisanjem iz registra društvo gubi pravnu osobnost.⁹⁰ U slučaju da se, nakon dovršene likvidacije i provedenog brisanja društva, utvrdi da postoji imovina društva, predviđeno je provođenje naknadne likvidacije, u koju svrhu će ponovno morati biti imenovani likvidatori od strane suda, a po prijedlogu zainteresiranih strana.⁹¹

Iz iznesenog se vidi da je uređenje postupka prestanka društva i s navedenim postupkom povezanog instituta likvidacije u većoj mjeri uređeno istovjetno u Hrvatskoj kao i u Njemačkoj, odnosno da hrvatski ZTD prati njemačko uređenje, uz određene iznimke. Kao najzanimljiviju, autor ovdje ističe mogućnost da revizor potvrdi da su tražbine vjerovnika ispunjene pa da slijedom toga likvidacija može završiti i prije isteka godine dana, a koja godina dana inače mora proći da bi se smatralo kako su svi vjerovnici imali mogućnost naplatiti svoje tražbine od prestajućeg društva.

⁸⁶ Strémy, Jana, Simona Adamiková, op. cit. str. 48.

⁸⁷ Ibid., str. 49.

⁸⁸ Strémy, Jana, Simona Adamiková, op. cit., str. 50.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid., str. 51.

Iako je njemačko uređenje fleksibilnije i daje određenu mogućnost da postupak likvidacije nešto ranije završi nego što je predviđeno u uobičajenom postupku, autor je mišljenja da je hrvatsko pravno uređenje ipak donekle sigurnije za vjerovnike jer uvijek postoji opasnost da revizoru nisu prezentirani svi podaci, pa da temeljem eventualno nepotpunih (namjerno ili slučajno) podataka potvrdi kako društvo više nema dugova, dok u stvarnosti ima, osobito ako sudionici pravnih odnosa prvenstveno nastupaju s povjerenjem da će imati mogućnost prijaviti svoje tražbine u zakonskim rokovima.

7. Pravno uređenje u Republici Austriji

Austrijski GmbH-Gesetz⁹² u čl. 84. navodi slične razloge za prestanak društva kao i njemački i hrvatski zakon pa tako kao razloge za prestanak društva navodi; istek vremena navedenog u društvenom ugovoru, odluku dioničara, a koja odluka zahtijeva javnobilježničku ovjeru, odluku o spajanju s dioničkim društvom ili drugim društvom s ograničenom odgovornošću, proglašenje stečaja te nalog organa uprave ili trgovačkog suda.⁹³ Drugi razlozi također mogu biti predviđeni društvenim ugovorom.⁹⁴

I austrijski zakon, slično kao hrvatski ZTD rudimentarno uređuje postupak prestanka društva s ograničenom odgovornošću odlukom članova, s razlikom da se odluka članova društva o prestanku društva mora upisati u odgovarajući registar „*Firmenbuch*.“

Austrijski GmbH-Gesetz u čl. 89. navodi slične odredbe kao i hrvatski ZTD pa tako navodi da nakon prestanka društva mora uslijediti likvidacija, ako zakonom nije drukčije određeno.⁹⁵

Neki autori, u austrijskom uređenju, likvidaciju definiraju kao dovršetak poslova s ciljem uredne ekonomske likvidacije društva te brisanjem društva iz trgovačkog registra pod pretpostavkom da nisu pokrenuti insolventnijski postupci nad imovinom društva.⁹⁶

Nadalje, zakonom se navodi se da direktori djeluju kao likvidatori, osim ako jedna ili više osoba nije imenovana društvenim ugovorom ili odlukom dioničara, a što odgovara i hrvatskom uređenju likvidacije. Međutim, u slučaju da uprava ne udovolji zahtjevu suda da dostavi obavijest o prestanku koja je ranije spomenuta, sud će ponoviti poziv upravi, a po

⁹²<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001720&FassungVom=2000-12-29> (pristupljeno: 2.10.2024.)

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001720&FassungVom=2000-12-29> (pristupljeno: 2.10.2024.)

⁹⁶ Stremy, Jana, Law and safety in liquidation and dissolution of companies. Law and Safety, 2022(1), str. 26.

isteku roka će sam imenovati likvidatore.⁹⁷ Trgovački sud navedeno može učiniti i na zahtjev nadzornog odbora ili na zahtjev dioničara čiji ulozi u temeljni kapital dosežu desetinu temeljnog kapitala ili nominalni iznos od 700.000,00 EUR. Niži iznos također može biti naveden u društvenom ugovoru.⁹⁸

Nadalje, zahtjev za likvidacijom se neće izvršiti ako država postane stjecatelj svih dionica u društvu u svrhu likvidacije ili ako država preuzme imovinu društva temeljem sporazuma navodeći da će preuzeti sve obveze društva, odustati od likvidacije i naknadno izvršiti obveze prema dioničarima.⁹⁹ Austrijsko uređenje razlikuje solventnu i insolventnu likvidaciju, a do solventne, koja je i fokus ovog rada, dolazi u situacijama kada do prestanka društva dolazi zbog proteka vremena na koje je društvo osnovano te temeljem odluke članova društva.¹⁰⁰ Slično kao i u hrvatskom te njemačkom uređenju, prije samog prestanka društva te brisanja iz trgovačkog registra potrebno je poduzeti sljedeće korake; naplatiti potraživanja koje društvo ima, informirati zainteresirane osobe o namjeri likvidacije društva, otkazati sve zakupe, objaviti likvidaciju zaposlenicima, svakako u vremenu koje obuhvaća vrijeme otkaznog roka, sravniti porezna dugovanja i potraživanja, ako ih društvo eventualno ima (a što u širem smislu obuhvaća naplatu potraživanja i podmirivanje dugovanja) te raspodijeliti preostalu imovinu društva.¹⁰¹ Nadalje, likvidator ima ovlast poduzimati sve potrebne mjere da bi došlo do brisanja društva iz trgovačkog registra, ali ne može koristiti svoje ovlasti za radnje nevezane za postupak likvidacije. Kao i u njemačkom te hrvatskom sustavu, činjenica otpočete likvidacije upisuje se u sudski registar.¹⁰² Kao daljnji korak neki autori navode i potrebu da se opozovu eventualne licence za poslovanje koje društvo ima, kao i da se obavijeste nadležna državna tijela o činjenici likvidacije (zdravstveno osiguranje, mirovinsko osiguranje, porezna uprava i sl.).¹⁰³

Iz iznesenog usporednog prikaza između hrvatskog, njemačkog i austrijskog uređenja prestanka društva s ograničenom odgovornošću odlukom članova razvidno je da su isti uređeni uglavnom istom logikom, s naglaskom na članove uprave društva koji su odgovorni kao likvidatori provoditi likvidaciju, uz mogućnost da likvidatorima budu imenovane i druge osobe, uz pristanak, a iznimno i da takve osobe budu imenovane od strane suda, s isticanjem

⁹⁷<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001720&FassungVom=2000-12-29> (pristupljeno: 2.10.2024.)

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Stremy, Jana, op. cit., str. 26.

¹⁰⁰ Ibid., str. 27.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Ibid.

praga od 700.000,00 EUR u austrijskom uređenju, a koji prag daje pravo članovima društva da predlože imenovanje likvidatora od strane suda. Suštinski se radi o pitanju vrlo sličnom pitanju imenovanja uprave društva, a za koje bi bila nadležna skupština, odnosno nadzorni odbor, ako ga društvo ima. Nadalje, važno je i pitanje pravilnog izvještavanja, a koje se prvenstveno odnosi na objavu vjerovnicima da je likvidacija uopće pokrenuta, kao i na pravilno financijsko izvještavanje u vidu sastavljanja početnih i završnih financijskih izvješća kako bi članovi društva bili valjano informirani o imovini i obvezama društva na početku i na kraju likvidacije. Kao i u njemačkom te austrijskom uređenju, zakon predviđa protek jedne godine od objave poziva vjerovnicima da prijave svoje tražbine, prije isteka kojeg roka se ne može dijeliti imovina društva članovima, uz iznimku iz njemačkog uređenja koja predviđa mogućnost da ovlašteni revizor potvrdi da su vjerovnici namireni, pa da se imovina društva članovima podijeli i prije isteka godine dana, a koje rješenje autor ovog rada smatra dvojbenim, sukladno već iznesenom.

8. Nepoštene likvidacije društava

Neki autori uočili su da postoje likvidacije društava, odnosno one odluke o prestanku trgovačkog društva i s njima povezane likvidacije koje formalno imaju za cilj prestanak društva, ali namjera osoba ili organa koji su ih pokrenuli nije, shodno gore opisanom, unovčiti imovinu društva te namiriti vjerovnike, već upravo suprotno, izbjeći ispunjavanje svojih obveza, i to prividnom likvidacijom.

Tako je, primjerice, u Republici Slovačkoj od 2018. godine uvedeno posebno kazneno djelo, tzv. nepoštene likvidacije a koje suštinski inkriminira bilo koju osobu koja, s namjerom da onemogući prestanak obavljanja posla putem likvidacije traži ili posreduje s osobom koja samo posuđuje svoje ime i identitet za preuzimanje prava i obveza za koje nema stvarnog interesa, a s ciljem da prenese svoje udjele na takvu osobu te s ciljem da takvu osobu postavi za organ društva. Počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do pet godina.¹⁰⁴ Da bi se radnja mogla označiti kao kazneno djelo, tipično postoje sljedeće etape; traženje osobe koja će poslužiti kao „*straw-man*“, a to je osoba koja bi figurirala kao organ odnosno novi stjecatelj poslovnih udjela te konačno postavljanje takve osobe za organa društva ili prijenos udjela društva na takvu osobu.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Kohút, Dávid. "Possibility of application of piercing the corporate veil-enhancing protection of creditors in unfair liquidation of companies in Slovakia? A comparative analysis of application of the doctrine in Austria, the UK and the Czech Republic." (2019), str. 21.

¹⁰⁵ Ibid., str. 22.

Neki autori razlikuju različite modalitete provođenja nepoštene likvidacije. Prvenstveno se ista može obaviti prijenosom svih poslovnih udjela na *straw-mana*. *Straw-man*, kako ga definira autor Kohút, jest osoba koja pristaje, za određenu novčanu kompenzaciju, na sebe preuzeti poslovne udjele insolventnog društva. Najčešće se radi o osobama lošeg socijalnog statusa, koje za male novčane iznose pristaju dati svoje ime kako bi samo figurirali kao organ i imatelj poslovnih udjela društva, s ciljem da bi se raniji imatelji poslovnih udjela i organi formalno udaljili od radnji koje će novi (fiktivni) organ provoditi, a najčešće se sastoje u izvođenju jedne ili više nezakonitih radnji, a često i radnji koje su na granici nezakonitih aktivnosti. Navedene radnje tipično se sastoje u; potpisivanju dokumenata, podizanju gotovine s poslovnih računa, prijenosu poslovnih udjela na treće osobe, bankovnim nalozi bez poslovne logike i sl..¹⁰⁶

Nadalje, autor Kohút navodi nepoštenu likvidaciju spajanjem ili pripajanjem, a kojom se postiže isti efekt.¹⁰⁷

Autor ovog rada ističe kako je ovo pitanje aktualno i u našoj pravnoj kulturi, osobito po pitanju tzv. *straw-mana* kojeg je autor Kohút istaknuo. U domaćoj sudskoj praksi, osobito u kaznenoj grani sudovanja, često se kod kaznenih dijela protiv gospodarstva susrećemo sa zaključcima sudova da su osobe koje formalno nisu organi društva, zapravo „stvarni“ organi ili „vlasnici“ društva. Ovom argumentacijom sudovi se služe da bi kaznenom odgovornošću obuhvatile osobe koje se formalno, u statusnim aktima pojedinog društva, ali i različitoj poslovnoj dokumentaciji, ne spominju. S druge strane, redovito nailazimo na situacije gdje upravo one osobe koje su formalni vlasnici pojedinih društava, a koji su u ime društva sklapale nezakonite pravne poslove ili provodili kriminalne aktivnosti, bivaju blaže kažnjene od tobožnjih stvarnih vlasnika. Obzirom da je fokus ovog rada na pravu društava odnosno prestanku prava društava, autor se u tom smislu priklanja odredbama Zakona o trgovačkim društvima, koji, osim rudimentarno u odredbama koje uređuju tajno društvo (a koje također mora biti prijavljeno Ministarstvu financija pa je njegova tajnost upitna), nigdje ne radi distinkciju između stvarnih i fiktivnih vlasnika i organa društva. Osoba koja je odabrala preuzeti poslovne udjele i prihvatiti članstvo u upravi društva, ako isto nije učinila pod prisilom, zasigurno mora na sebe preuzeti svu odgovornost koju, u smislu ZTD-a, takva funkcija nosi. S druge strane, kazneno zakonodavstvo poznaje institute supočiniteljstva

¹⁰⁶ Kohút, op. cit., s str. 23.

¹⁰⁷ Ibid.

kojima se mogu adekvatno obuhvatiti i eventualne treće osobe koje su organe društva potaknuli na eventualno nezakonite aktivnosti.

U tom smislu, 2019. godine uveden je i Registar stvarnih vlasnika kojim se trebalo rasvijetliti jesu li osobe koje su upisane u sudski registar uistinu i one osobe koje stvarno stoje iza određenog trgovačkog društva. Autor ističe da je navedeni registar primjer bespotrebnog administriranja i opterećivanja poduzetnika u Republici Hrvatskoj (ali i Europskoj uniji), jer se u njega u najvećoj mjeri samo preslikavaju podaci iz Sudskog registra, što je svojevrsni apsurd, obzirom da već dulji niz godina u javnom prostoru vlada svojevrsni konsenzus da je potrebno smanjiti, a ne povećavati administrativno opterećenje poduzetnika. Da nelogičnost bude još veća, odredbama relevantnog zakona propisano je da se, u slučaju nemogućnosti identifikacije stvarnog vlasnika, kao stvarni vlasnik upisuje odgovorna osoba društva. Autor postavlja pitanje, nije li onda logičnije da stvarni vlasnik ostane neidentificiran, nego da se kao stvarni vlasnik upisuje osoba za koju je gotovo izvjesno da nije stvarni vlasnik. Konačno, valja istaknuti da je notorno da osoba koja skriva svoje vlasništvo u bilo kojoj pravnoj osobi, te je u tu svrhu već angažirala druge osobe radi upisa u odgovarajuće registre, zasigurno neće promijeniti svoj (eventualno) kriminalni naum te se ipak odlučiti pod svojim imenom upisati u Registar stvarnih vlasnika.

9. Prestanak društva s ograničenom odgovornošću po skraćenom postupku

Iako se radi o relativno novom institutu ZTD-a, autor je mišljenja da je i ovo način prestanka društva do kojeg dolazi isključivo odlukom članova. Kao što je već na više mjesta u ovom radu autor istaknuo, puno je teže društvo brisati nego ga osnovati, slijedom čega je zakonodavac gore opisani postupak prestanka društva odlučio ponešto olakšati kako bi se ipak društva, koja su neaktivna, dakle ne obavljaju nikakvu poslovnu aktivnost, jednostavnije brisala iz sudskog registra, naravno uz zadovoljenje određenih uvjeta, sve kako ne bi u pitanje došla zaštita vjerovnika, ako isti postoje.

Navedeni postupak normiran je odredbama čl. 472.a – 472.g ZTD-a. Sukladno čl. 472.a st. 1. ZTD-a, Društvo može prestati po skraćenom postupku bez likvidacije ako svi njegovi članovi suglasno donesu odluku o takvom prestanku društva. Odredbe o prestanku društva po skraćenom postupku ne primjenjuju se na društva čiji su predmet poslovanja djelatnosti koje se mogu obavljati samo na temelju suglasnosti, dozvole ili drugoga akta nadležnog tijela, sukladno čl. 472.g. ZTD-a.

Dakle, već iz same dikcije odredbe jasno je da svi članovi moraju suglasno donijeti odluku o takvom prestanku društva, te se ovdje ističe bitna razlika u odnosu na situaciju kada glavna skupština donosi odluku o prestanku društva nakon kojeg će uslijediti likvidacija, jer je tada dovoljna samo tročtvrtinska većina danih glasova. Nadalje, čl. 472.a st. 2. ZTD-a propisano je da se u odluci, uz općenite podatke o društvu i članovima, mora navesti i plan raspodjele imovine društva. I ovdje autor ističe bitnu pretpostavku za primjenu navedenog instituta, a to je da društvo ima imovine, ili da barem ne postoji imovina, ali svakako ne smiju postojati nepodmirene obveze društva. Sukladno čl. 472.a st. 3. ZTD-a, svi članovi društva dužni su dati i izjavu da društvo nema nepodmirenih obveza prema radnicima i bivšim radnicima društva niti drugih nepodmirenih obveza po osnovi radnog odnosa radnika i bivših radnika, da društvo nema spornih ni nespornih, dospjelih ni nedospjelih obveza prema drugim vjerovnicima te da se svaki član obvezuje podmiriti, solidarno sa svim ostalim članovima društva, sve preostale obveze društva, pokaže li se naknadno da one postoje. Odluka i izjave donose se u obliku javnobilježničkog akta ili privatne isprave koju potvrđuje javni bilježnik te se ista bez odgađanja mora objaviti u glasilu društva ili na internetskoj stranici sudskog registra.

Autor ističe da ovdje valja uočiti kako navedeno uređenje, s očitom intencijom zakonodavca na ubrzavanje i pojednostavnjenje postupka brisanja trgovačkog društva, predstavlja otklon od temeljne karakteristike društava kapitala, a to je ograničena odgovornost. Naime, ako članovi društva suglasno donesu odluku da žele da društvo prestane po skraćenom postupku bez likvidacije, tada zakonodavac pred njih stavlja ipak nešto strože obaveze od onih kakve su uobičajeno propisane, a to je odgovornost osobnom imovnom članova društva za obveze (sada već brisanog) trgovačkog društva. Do slične situacije može doći eventualno kod proboja pravne osobnosti, ali u opisanoj situaciji članovi društva svojom voljom pristaju da eventualno budu odgovorni za naknadno utvrđene obveze društva te je iz tog razloga i propisana temeljna pretpostavka – odluka svih članova društva, upravo kako se ne bi dogodilo da odluka dijela članova utječe na osobnu odgovornost onih članova koji nisu, prilikom potpisivanja društvenog ugovora, bili suglasni da se njihova odgovornost protegne i preko one granice koju su prihvatili uplatom temeljnog kapitala u trgovačko društvo. U praksi će se najčešće događati da se radi o trgovačkim društvima s jednim članom, a koja trgovačka društva će prvenstveno biti zainteresirana za ovakav način prestanka trgovačkog društva, slijedom čega neće dolaziti do opisanih problema prilikom potrebnih većina za donošenje odluke o prestanku trgovačkog društva po skraćenom postupku.

Nadalje, sukladno čl. 472.b. ZTD-a, prestanak društva zbog odluke članova o prestanku društva po skraćenom postupku mora se bez odgađanja prijaviti registarskom sudu radi upisa u sudski registar, te je potrebno priložiti odluku članova o prestanku, izjave iz prethodnog stavka, ali i potvrdu da društvo nema nepodmireni dospjeli dug po osnovi javnih davanja, kako su definirana poreznim propisima. U praksi će potonje biti potvrda porezne uprave da društvo nema poreznog duga te autor ovdje ističe da navedeno pravno uređenje predstavlja narušavanje ustavnog načela jednakosti pred zakonom. Naime, ZTD propisuje proceduru kojom vjerovnici mogu ostvariti svoja prava, a kada država djeluje *iure gestionis* ima isti položaj kao bilo koja druga fizička ili pravna osoba, slijedom čega svoje tražbine (pa bile one i s osnove javnih davanja) može i mora ostvarivati redovnim putem. Aktualno uređenje ZTD-a kojim se nameće društvu obveza dokazivanja da nema obveza samo s osnove javnih davanja ukazuje na isključivu intenciju zakonodavca da svoje neažurno i nemarno postupanje u naplati svojih tražbina prebaci na teret poreznih obveznika te sudova.

Nadalje, registarski sud, sukladno čl. 472.b. st. 3. ZTD-a, može zatražiti od članova dodatni dokaz kojim se potvrđuje istinitost navoda iz izjave iz članka 472.a stavka 3. ZTD-a, a može zatražiti i da članovi daju odgovarajuće osiguranje iz kojeg će se namiriti vjerovnici društva, pokaže li se da je društvo imalo nepodmirene obveze prema vjerovnicima. Ako su ispunjene pretpostavke za upis, sud donosi rješenje o prestanku društva po skraćenom postupku bez likvidacije. Zaštitu svojih prava vjerovnici, članovi društva ili državna tijela mogu ostvarivati, sukladno čl. 472.c ZTD-a, putem prigovora koji se može podnijeti u roku od 30 dana od objave rješenja, o kojem prigovoru odlučuje registarski sud. Ako se utvrdi da je prigovor osnovan, registarski sud će ukinuti rješenje o prestanku društva koje mora nastaviti postupak likvidacije sukladno općim propisima koji uređuju likvidaciju. Ako ne dođe do podnošenja prigovora, sukladno čl. 472.d. ZTD-a, odnosno ako podneseni prigovor sud odbaci ili odbije, sud donosi rješenje o brisanju društva iz sudskog registra i objavljuje ga na internetskoj stranici sudskog registra, a protiv istog je dopuštena žalba u roku od 15 dana od objave.

Kao dodatna razlika u odnosu na uobičajenu likvidaciju, ističe se odredba čl. 472.d. ZTD-a, koja navodi da pravomoćnošću rješenja o brisanju društva iz sudskog registra dijelovi imovine društva prelaze na članove društva suglasno planu raspodjele imovine, a ako neki dio imovine nije raspoređen tim planom, takav dio prelazi na sve članove društva razmjerno sudjelovanju poslovnog udjela svakoga od njih u temeljnom kapitalu društva. Iz navedenog razloga, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske zauzeo je stav u već citiranoj odluci posl. br. Pž 5202/2022-2 od 17.01.2023. g. da nema mjesta provođenju likvidacije zbog naknadno

pronađene imovine, obzirom da se bilo kakva imovina koja bi naknadno bila pronađena raspoređuje na članove društva slijedom čega se radi o zapravo anticipiranoj podjeli imovine i obveza društva, sve kako bi se izbjegla potreba za dugotrajnom likvidacijom te postupak brisanja društva sveo na dva mjeseca, u najboljem slučaju, umjesto godine dana koliko se može očekivati u slučaju redovne likvidacije. Ako društvo od imovine ima samo novčana sredstva na žiro računu društva, nije sporno da plan raspodjele imovine treba sadržavati samo omjer raspodjele tih novčanih sredstava članovima društva razmjerno sudjelovanju njihovih poslovnih udjela u društvu. Isto tako ako društvo nema imovine u planu raspodjele će se navesti da društvo nema imovine.¹⁰⁸

Međutim, ako društvo ima imovinu koja se sastoji od pokretnina i nekretnina ili prava, postavljaju se najmanje dva pitanja: mora li se imovina unovčiti prije donošenja odluke o prestanku društva po skraćenom postupku ili se mogu članovima društva prenijeti pokretne i nepokretne stvari ili prava? Zakon o trgovačkim društvima u odredbama o planu raspodjele ta pitanja ne rješava.

Nadalje, odredbama čl. 472.e. ZTD-a, propisana je solidarna odgovornost članova društva za obveze društva koje je prestalo, i to dvije godine nakon objave brisanja društva iz sudskog registra. Autor ističe da je ovo također djelomično nedosljedno uređenje jer vjerovnici imaju obvezu pratiti objave koje se tiču njihovih dužnika pa su samim time imali i rok od 30 dana za isticanje prigovora protiv rješenja o prestanku društva. Upravo iz navedenog razloga, nejasno je zašto se vrijeme za koje bi članovi društva bili potencijalno odgovorni za obveze društva produljuje na daljnje razdoblje od dvije godine. Također, nije jasno odnosi li se navedeno samo na obveze društva nastale do prestanka društva ili obveze koje bi potencijalno nastale i nakon toga. Primjerice, ako se naknadno utvrdi da postoji imovina društva koju terete obveze (npr. komunalna naknada), znači li to da će i nadalje raniji članovi društva biti obvezni podmirivati takvu obveze imovine koja je faktički prešla na članove, samo isto još nije provedeno u odgovarajućim upisnicima?

Slijedom svega iznesenog, autor je mišljenja da ovaj, relativno noviji institut ZTD-a, predstavlja ekonomično i praktično rješenje za ona trgovačka društva čiji članovi imaju interes da se njihovo trgovačko društvo briše iz sudskog registra, a pritom ne postoje obveze niti značajnija imovina. Naravno, ovakav model prestanka trgovačkog društva će se u praksi primjenjivati prvenstveno na trgovačka društva s jednim članom, ili manjim brojem članova, a

¹⁰⁸ Marković, Jakupak, op. cit., str. 22.

koji nemaju veliku poslovnu aktivnost, te zapravo nema potrebe za likvidacijom društva, obzirom da su obveze društva već ranije namirene. Ako se članovi društva odluče za ovaj način prestanka društva, valja biti iznimno oprezan te informiran o stanju i poslovima društva, obzirom da u pitanje može doći cjelokupna imovina članova društva i to dvije godine nakon brisanja društva, a što predstavlja relativno dugo razdoblje. Iz navedenog razloga, autor je mišljenja da je ovaj institut prikladan za ona društva gdje su članovi ujedno bili involvirani u vođenje poslova društva, bilo formalno kroz članstvo u upravi ili dodjelu prokure ili neformalno, istinitim i potpunim informiranjem uprave o stanju društva. Za istaknuti je da postoje mogućnosti zlouporabe ovog instituta. Članovi društva koji imaju interes brzo brisati određeno trgovačko društvo iz sudskog registra, da bi prikrili raniju nezakonitu aktivnost konkretnog trgovačkog društva ili obveze prema trećima, mogu dati lažnu izjavu da ne postoje obveze društva. Tako bi, doduše, riskirali kaznenu i građanskopravnu odgovornost članova, ali navedeno u konačnici ne bi bilo od posebne koristi vjerovnicima koji ne bi mogli niti od tih članova naplatiti svoje tražbine (a za očekivati je da će članovi društva koji postupaju u lošoj vjeri ranije zaštititi svoju imovinu prijenosom na druge osobe).

Novost je u našem pravnom poretku da se poslovne knjige i dokumentacija svih trgovačkih društava nakon njihova prestanka povjeravaju na čuvanje Hrvatskoj gospodarskoj komori koja je dužna zaprimljene isprave čuvati i postupati s njima u skladu s pravilima kojima se uređuje postupanje s arhivskom građom i arhivima.¹⁰⁹

Autor ovdje ističe kako je prije donošenja gornjeg propisa bilo propisano da se poslovne knjige i dokumentacija trgovačkih društava predaje trgovačkom sudu na čuvanje. Ranije odredbe nisu sadržavale konkretnije odredbe što se smatra poslovnim knjigama i dokumentacijom društva, ali su se u praksi trgovačkih sudova razvile upute djelatnika sudskog registra da je potrebno priložiti dokumentaciju koja se trajno čuva po propisima o računovodstvu, ali i pečat društva. Također, u praksi se kontrola sadržaja predane dokumentacije nije mogla provoditi jer za takve radnje sudski registri nisu imali kapaciteta, a nije postojao niti propis što bi točno bi točno bila poslovna dokumentacija koja se predaje na trajno čuvanje sudskom registru. Sukladno tome, ako bi registarski sud možebitno i donio rješenje kojim bi odbio izvršiti brisanje trgovačkog društva zbog nepredane potpune poslovne dokumentacije, nejasno je na kojem bi propisu temeljio takvu odluku pa je izvjesno da niti Visoki trgovački sud RH ne bi mogao potvrditi takvu odluku. Nadalje, u praksi je

¹⁰⁹ Ivkošić Marko, Društvo s ograničenom odgovornošću u svjetlu novele Zakona o trgovačkim... Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 57, 2/2020, str. 551-583

neprovedivo kontrolirati što bi bila poslovna dokumentacija društva jer ne postoji nikakav popis dokumentacije koju je određeno društvo za svojeg postojanja uopće proizvelo (osim knjige odluka glavne skupštine, ako je uredno vođena) pa je nemoguće sravnjivati predanu dokumentaciju s eventualno nepredanom dokumentacijom HGK-u, a ranije trgovačkom sudu.

Autor smatra potrebnim posebno se osvrnuti na pitanje ranije potrebe za predajom pečata uz poslovnu dokumentaciju društva. Potonje predstavlja, u našoj pravnoj kulturi, dugu fascinaciju pečatom kao predmetom tobožnjeg legitimiteta pravnoj osobi, iako Zakon o trgovačkim društvima nigdje ne spominje da trgovačko društvo mora imati pečat, već samo navodi da se uprava potpisuje uz navođenje tvrtke društva, sukladno čl. 426. st. 2 ZTD-a. Obzirom da se u današnje vrijeme gotovo svi akti trgovačkih društava, ali i pravni poslovi koje društvo sklapa sastavljaju na računalu, te uz mjesto za potpis sadrže i tvrtku trgovačkog društva, daljnje otiskivanje pečata uz potpisivanje članova uprave predstavlja nepotrebno, ali ustaljeno dvojstvo kod potpisivanja. Da bi ovaj pravni apsurd bio još veći, valja istaknuti da je pečat društva u mogućnosti izraditi bilo tko, uz predočenje rješenja o upisu trgovačkog društva u sudski registar, a koje rješenja se danas potpisuju elektronički te su javno objavljena u zbirci isprava na stranici sudskog registra, a svako elektronički potpisano rješenje je ujedno i izvornik (dakle nema izvornika i otpravaka kao u doba prije elektroničkog potpisa). Slijedom svega navedenog, predaja pečata trgovačkom sudu nakon brisanja društva predstavlja samo zauzimanje prostora u arhivu suda, jer je moguće da je trgovačkog društvo imalo više pečata pa predalo samo jedan, ili da jednostavno, i nakon brisanja društva odluči izraditi novi pečat kojim bi eventualno mogli ovjeravati (antidatirati) akte ukoliko bi se za to ukazala potreba. Sve izneseno jasno ukazuje na praksu uporabe (i čestog insistiranja) na pečatu, a koje nema temelja niti u jednom pravnom aktu, a ponajmanje u Zakonu o trgovačkim društvima.

Sukladno aktualnom zakonskom rješenju poslovne knjige i dokumentaciju može se pohraniti i u elektroničkom obliku. U sudski registar upisat će se kod koga su i gdje pohranjene poslovne knjige i dokumentacija društva. Naknada za pohranu i čuvanje poslovnih knjiga i dokumentacije društva podmiruje se na teret društva prije njegova brisanja, a ne može prelaziti opravdane troškove digitalizacije poslovnih knjiga i dokumentacije društva, izrade njihova popisa te njihova sigurnog čuvanja i zaštite u elektroničkom obliku.¹¹⁰ I ovdje zakonodavac, vjerojatno nenamjerno, pokazuje svoj odnos prema sudbenoj grani vlasti, jer su

¹¹⁰ Marković, Jakupak, op. cit., str. 20.

sudovi dokumentaciju i poslovne knjige čuvali bez naknade (dakle na teret vlastitih sredstava), a Hrvatska gospodarska komora će za isto primiti naknadu.

10. ZAKLJUČAK

U ovom radu autor je obradio važnu temu za život svakog trgovačkog društva, a to je prestanak trgovačkog društva i to dobrovoljan način prestanka trgovačkog društva s ograničenom odgovornošću – odlukom članova. Jasno je da društvo može nastati samo voljom njegovih članova koji na taj način ograničavaju svoju odgovornost radi slobodnijeg odnosno manje rizičnog poduzimanja određenog poduzetničkog poduhvata. S druge strane, pravni poredak za prestanak bilo kojeg trgovačkog društva, pa tako i društva s ograničenom odgovornošću veže određene uvjete temeljem koji može doći i do prestanka društva neovisno od volje članova. To će prvenstveno biti tako u situacijama određenih nepovoljnih poslovnih rezultata ili pravnih posljedica određenih radnji koje su suprotne od očekivanih ili onakvih kakve pravni poredak očekuje, a koje su osnivači društva mogli legitimno očekivati prilikom osnivanja ili ulaska u društvo.

S druge strane, u uvjetima redovitog poslovanja ili barem „pozitivne nule“ kako se kolokvijalno često ističe, može doći do prestanka društva odlukom članova, naravno ako se prethodno razriješe svi pravni i ekonomski odnosi koje društvo ima s trećima, odnosno pod uvjetom da se isti odnosi mogu na taj način razriješiti u postupku likvidacije.

Iz iznesenog u ovom radu proizlazi da je donošenje odluke o prestanku društva relativno jednostavno, pogotovo kod društva s ograničenom odgovornošću, ako za isto postoji dovoljna većina, od najmanje tri četvrtine glasova koje predstavljaju temeljni kapital društva s ograničenom odgovornošću. Ono što se u praksi može pojaviti kao problem jest, osim osiguravanja potrebne većine, i samo provođenje likvidacije, osobito ako se pokaže da ipak postoje nepodmirenja dugovanja društva, a za koje podmirenje ne postoje dostatna sredstva.

Autor je u radu istaknuo svoje mišljenje o većini koja je potrebna za donošenje odluke o prestanku društva s ograničenom odgovornošću kao racionalnoj, ali s druge strane i na određen način nepoštenoj prema članu koji nije glasao za prestanak društva, obzirom da je u trenutku osnivanja društva, odnosno preuzimanja poslovnog udjela određeni član imao očekivanje trajnog djelovanja društva, a u određenom trenutku može doći do prestanka društva, kao krajnje odluke, upravo suprotne nastanku i djelovanju društva.

Nadalje, kao temeljni interes kod prestanka društva autor identificira upravo zaštitu vjerovnika jer su svojom voljom za prestankom društva potrebnom većinom na glavnoj skupštini članovi društva stavili u prvi plan svoj interes za prestankom društva, a vjerovnici

društva nisu imali u tome nikakvog prava glasa. Svojevrsni hibrid koji se pojavio jesu predstečajne nagodbe gdje je postojala (u konačnici neuspješna) ideja da bi vjerovnici zajedno odlučivali o eventualnoj sudbini svojeg vjerovnika (što i nije sporno jer je sam vjerovnik ovlaštenih podnošenja prijedloga za pokretanje predstečajne nagodbe), ali su odlučivali i o sudbini tražbina drugih vjerovnika. Jasno je da je ovakav način suprotan temeljnim i legitimnim očekivanjima svakog sudionika pravnih poslova da će svoju tražbinu, u slučaju da društvo raspolaže s dovoljnom imovinom, naplatiti. S druge strane, ne puno manje važan je i interes članova društva, obzirom na prethodno iznesena zapažanja autora, obzirom da članovi društva kao svojevrsni kreditori s najvećim rizikom imaju također pravo da, po namirenju svih obveza, u najvećoj mjeri maksimiziraju svoj profit od ulaganja u određeno društvo te se u tom smislu razlikuju dvije kategorije članova društva koje prestaje. Prva kategorija su oni članovi koji su glasali za prestanak društva, a koji imaju interes da se imovina društva po maksimalnoj cijeni unovči, a s druge strane članovi koji niti nisu glasali za prestanak društva pa su potencijalno zainteresirani za nastavak društva, ali i oni imaju interes da se njihov udio u društvu maksimalno unovči. Slijedom navedenih interesa, velik dio ovog rada posvećen je upravo postupku likvidacije s poredbenopravnom analizom u odnosu na njemačko i austrijsko pravno uređenje, a u kojem postupku likvidatori imaju središnju ulogu. Autor, radi izbjegavanja ponavljanja, ovdje neće navoditi prava i dužnosti likvidatora, ali ističe onu najvažniju – namiriti vjerovnike (a što samo po sebi predstavlja mehaničku aktivnost), te onu u kojoj umješnost likvidatora dolazi do izražaja – unovčiti imovinu, ali na način da dosadašnji članovi budu u što većoj mjeri naplaćeni, odnosno da njihova investicija u društvo za njih ne predstavlja gubitak, već zaradu. Radi navedenog, autor je mišljenja da bi valjalo u većoj mjeri definirati kriterije za nagradu likvidatorima kako bi isti (primjerice, kao stečajni upravitelji), precizno znali kakvu nagradu mogu očekivati za svoj rad, pa bi slijedom navedenog bili u najvećoj mogućoj mjeri motivirani unovčiti imovinu društva po tržišno najboljim uvjetima. S druge strane, autor je mišljenja kako je potrebno ukinuti i najviši iznos odgovornosti do koje likvidator odgovara (peterostruki iznos isplaćene nagrade), za štetu prouzročenu provođenjem likvidacije trećima. Naime, u slučaju štete, potrebno je štetu naknaditi u cijelosti, a iznos isplaćene naknade temelji se na odnosu između članova društva i likvidatora te se time zadire u mogućnost naplate štete, a na koju treće osobe nisu mogle utjecati.

Slijedom svega iznesenog, autor ovog rada je mišljenja da sadašnji okvir (uz iznesene prijedloge) predstavlja dostatnu zaštitu vjerovnika, ali od njih ipak traži određeni angažman u vidu praćenja javnih objava (iako je i to uređenje djelomično suspektno s obzirom da takvo

praćenje iziskuje troškove koji u likvidacijskom ili stečajnom postupku najčešće neće biti priznati). Uz navedeno, institut brisanja društva po skraćenom postupku bez provođenja likvidacije je efikasan, ali djelomično rizičan alat za ranije članove društva, međutim, iste ništa ne sprječava da pokrenu redovni postupak likvidacije kako u pitanje ne bi došla prava kako vjerovnika, tako i samih članova društva koje prestaje.

11. POPIS LITERATURE

Gongeta, S., Promjene regulatornog okvira njemačkog društva s ograničenom... Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 35, br. 2, 819-849 (2014),

Barbić, Jakša, Pravo društava, Knjiga druga – društva kapitala, svezak II., Organizator, Zagreb, 2013.

Pezo, Vladimir, Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007.

Petrović Siniša, Ceronja Petar, Osnove prava društava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2019.

Ćesić, Zlatko, Komentar Zakona o trgovačkim društvima, Knjiga treća, Libertin naklada d.o.o., Rijeka, 2004.

Marković, Nevenka, Jakupak Tina, Imovina brisanih društava, imenovanje likvidatora takvih društava te uloga suda u takvim postupcima, Priručnik za polaznike/ice, Pravosudna akademija, Zagreb, 2022.

Duračinská, J. The Purpose of Forming a Corporation and a Cooperative In Patakyová, M. a kol. Company Law and Law on Co-operatives – General introduction to the topic and definition of basic terms 1. vyd. – Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2019.

Strémy, Jana, and Simona Adamiková. "Selected Aspects of Company Liquidation in Germany and in the Slovak Republic." Law in Business of Selected Member States of the European Union (2021)

Stremy, Jana, Law and safety in liquidation and dissolution of companies. Law and Safety, 2022(1),

Ronald J. Kudla & David A. Redle, Voluntary Corporate Liquidations: Legal, Financial and Tax Factors, 98 Com. L.J. 464 (1993)

Čuveljak, Jelena, Likvidacija nakon brisanja subjekta upisa po službenoj dužnosti, Godišnjak 22 – 2015., Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Organizator, Zagreb, 2015.

Dr. sc. Marko Ivkošić: Društvo s ograničenom odgovornošću u svjetlu novele Zakona o trgovačkim... Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 57, 2/2020

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001720&FassungVom=2000-12-29> (pristupljeno: 2.10.2024.)

Szikora, Veronika. "Company Law Reform in Europe." Debreceni Jogi Muhely / Legal Workshop of Debrecen, vol. 2014, no. 1-2, June 2014, pp. [156]-[163]. HeinOnline. (pristupljeno: 31.10.2024.)

Kohút, Dávid. "Possibility of application of piercing the corporate veil-enhancing protection of creditors in unfair liquidation of companies in Slovakia? A comparative analysis of application of the doctrine in Austria, the UK and the Czech Republic." (2019). (pristupljeno: 31.10.2024.)

Leuciuc, G. (2023). Decisions of the general meeting of shareholders in a limited liability company, legislative and doctrinal aspects. *European Journal of Law and Public Administration*, 10(2), 83-94. (pristupljeno: 31.10.2024.)

<https://doi.org/10.18662/eljpa/10.2/211> (pristupljeno: 01.11.2024.)

[https://www.gesetze-im-](https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html#BJNR004770892BJNG006701140)

[internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html#BJNR004770892BJNG006701140](https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html#BJNR004770892BJNG006701140) (pristupljeno: 27.10.2024.)

Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023)

Zakon o otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom (NN 44/16, 126/19, 110/21, 76/22)

Zakon o odvjetništvu (NN 09/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11, 126/21)

Zakon o kaznenoj odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (NN 151/03, 110/07, 45/11, 143/12, 114/22, 114/23)

Zakon o sudskom registru (NN 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 123/2023)